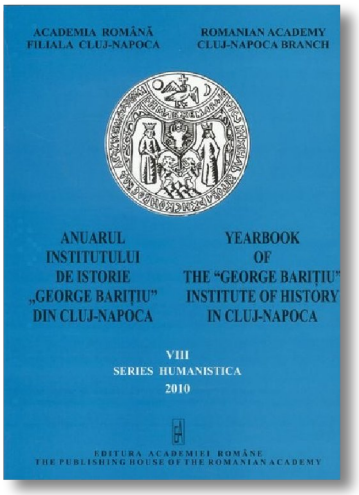

ISSN 1584-4404

Yearbook of the George Barițiu History Institute of Cluj-Napoca
Series *Humanistica*

humanistica.ro

Criza actuală – rezultat al manipulării sociale?

Vasile Marian

How to cite this article:
Marian, Vasile (2010) *Criza actuală – rezultat al manipulării sociale?*, Yearbook of the George Barițiu History Institute of Cluj-Napoca, Series Humanistica, Vol. 8, pp. 271–304. DOI: 10.5281/zenodo.22965998

© 2010: The Publishing House of the Romanian Academy.
Humanistica Yearbook is published online since 2003.
Submit your article to Humanistica Yearbook: secretariat.dcsu@acad-cj.ro

CRIZA ACTUALĂ – REZULTAT AL MANIPULĂRII SOCIALE?

Vasile Marian

Institutul de Istorie „G. Barițiu" din Cluj-Napoca

„Astăzi, discutarea în mod deschis a comportamentului celor puternici este un fapt tolerat mult mai bine, chiar dacă este periculos să o faci la anumite latitudini sau în interiorul anumitor granițe."[1]

Abstract. *Naïve persons believe that the great events of the world occurred and occur due to God's will or the hazard and the changes which take place are being left to chance. Others believe that such events and changes are, to a lesser or greater extent, the result of some anticipations and actions directed towards them. At this point, certain arguments and reasoning make us believe that such a result is the current crisis, despite its bad consequences for many people and the silence and denial of their guilt by those who have owned and handled in an irresponsible manner one or another form of social power.*

We live in a dynamic system of power centers, based for a long time on a chronophagous and "sick" social communication – of incomplete data and relative information, its purpose being that of catching, by various means, most people in a logic (commercial or political, military, axiological, etc.) of the protagonists of communication and the formation of a linguistic (phonetic and written) and visual culture enslaved to certain particular interests. The interests promoted by the ones that lead have rarely become reality until now and by the major part of those leaded, persuaded, manipulated and/or forced to assume them and especially to adapt to them, which for a (self) educated man has been and it still is an occasion and a reason of certain mistrust, among others, in some politicians, in some institutions of the state, justice included and in various means of mass communication.

The results of human action include in their notional sphere not only successes but also breakdowns, therefore the actual crisis too and, if the crisis was reached through manipulation, it is also the result of social manipulation.

Key words: *crisis, social hierarchy, centre of power, manipulation.*

[1] Pierre Accoce şi Pierre Rentchwick, *Aceşti bolnavi care ne guvernează*, Craiova, Edit. Tribuna, 1993, p. 51.

An. Inst. de Ist. „G. Barițiu" din Cluj-Napoca, Series Humanistica, tom. VIII, 2010, p. 271–304

Naivii cred că evenimente sociale precum un război, o răscoală, o revoluție, o criză politică, financiară şi chiar economică țin de hazard sau de cineva nevăzut de „sus", iar schimbările ulterioare sunt lăsate la voia întâmplării sau în seama unui mântuitor ori altuia dintre cei închipuiți. Alții dintre noi cred că asemenea evenimente şi schimbări sunt, în ciuda eventualelor dezordini care le însoțesc, rezultatul unor anticipări şi acțiuni dirijate[2] de un lider sau grup de oameni[3], ca în cazul convertirii religioase, etnicizării sau purificării etnice, politizării vieții sociale, comunizării sau privatizării unor bunuri, tranziției de la ceva la altceva (de la democrație la dictatură sau invers, de la capitalism la socialism şi apoi înapoi la capitalism etc.)[4] şi a altor procese sociale. Într-adevăr, istoria ne arată că omul îşi făureşte destinul[5], dar adesea prin contrângeri şi alienare din partea semenilor lui, care fac uneori ravagii, generând incertitudine şi exasperere.

1. DE LA LIBERTATE LA AUTORITATE

Societatea umană a debutat în grupuri mici şi, treptat, s-a integrat în ierarhii tot mai mari. În cadrul unui grup social, adeseori supui sau te supui, confiscând libertatea altora sau renunțând, dintr-un motiv (familial) sau altul (religios, etnic, politic, economic etc.), temporar ori definitiv, la propria-ți libertate, fără a obține întotdeauna, din aceasta, ce ți se promite (atunci când ți se promite), cât ți se promite şi mai ales ce vrei (când năzuieşti ceva temeinic). În acest context, cineva

[2] „Evenimentele mondiale nu se petrec în mod accidental. Producerea lor este impulsionată, indiferent dacă este vorba despre chestiuni de ordin național sau comercial, şi cele mai multe sunt regizate şi controlate de cei care țin băierele pungii." [Denis Healey – fost ministru britanic al Apărării (apud Daniel Estulin, *Clubul Bildenberg: conducerea secretă a lumii*, Bucureşti, Edit. Meditații, 2008, p. 23)]

[3] „Există două puncte de vedere: evenimentele istorice sunt fie rezultatul unor evoluții întâmplătoare, fie, dimpotrivă, al unor conspirații bine puse la punct" (Jim Marrs, *Guvernarea din umbră: istoria secretă care leagă Comisia Trilaterală, Francmasoneria şi Marile Piramide*, Bucureşti, Curtea Veche Publishing, 2009, p. 8.

[4] „Toate tipurile de tranziție au fost marcate de lupte între fațiuni, de scenarii de atragere a «poporului» de partea grupării «juste», de apariția şi afirmarea unor personalități capabile să pună în scenă aceste scenarii. Unii de mare anvergură, mişcând masele, alții cu interese punctuale, adesea în beneficiu propriu" [Adrian Neculau, *Manipulatori şi manipulați în tranziție*, în: *** *Manipularea în posttotalitarism*, Mihai Şleahtițchi (coord.), Chişinău, Edit. Gunivas, 2008, p. 27]

[5] „În toate țările europene, prin instituțiile de educație şi prin instituțiile politice, se lucrează pe baza încrederii că omul îşi făureşte el singur destinul. Căci dacă ar fi adevărat că aceea ce-i este scris omului are să i se întâmple, orice ar face el; atunci la ce toată strădania popoarelor de astăzi?" [Constantin Rădulescu-Motru, *Valoarea personalității umane*, în: *** *Axiologie românească. Antologie* (ediție, studiu introductiv, note şi comentarii de Mircea Mâciu), Bucureşti, Edit. Eminescu, 1982, p. 196].

afirma că „omul e un animal stupid, deoarece confiscă libertatea semenilor săi”[6] – îndemnându-i sau obligându-i să facă, pe lângă ceea ce trebuie, şi ceea ce el nu face sau face fără să trebuiască (război, închisoare, asasinat, sabotaj, hoţie, prostituţie, sechestrare de persoane, trafic cu droguri şi copii, muncă periculoasă, penibilă şi/sau epuizantă/istovitoare etc.) –, iar altcineva spunea că „nimeni nu şi-a pierdut libertatea (de a fi egalul semenilor săi – VM) decât dacă n-a ştiut să şi-o apere”, şi că „există două feluri de a o pierde: atunci când proştii” sunt „înşelaţi de şarlatani”, iar cei slabi sunt „înrobiţi de cei puternici”[7]. Oricum luăm lucrurile, libertatea la care renunţi, fie şi temporar, se recapătă rar şi adesea parţial, datorită actului de voinţă pe care-l implică renunţarea la ea[8], iar libertatea pe care nici n-ai avut-o sau ai pierdut-o prin confiscare se (re)câştigă şi mai rar şi extrem de greu.

Profitând de faptul că politic, economic, religios şi cultural „Nimic nu ne dă dreptul să credem că procesul de integrare (socială – VM) s-a oprit”[9], un număr de cca 100 de personalităţi (din Europa şi America de Nord), deosebit de influente la vremea lor, s-au întrunit (în 1954) pentru a constitui grupul secret ce poartă numele hotelului (Bilderberg, din orăşelul Oosterbeek, Olanda) în care s-au întâlnit ele pentru a declara ca scop al acestuia o idee mai veche – crearea unui guvern mondial şi a unei armate mondiale, unice –, care ne aminteşte de doctrina lui Leo Strauss, potrivit căreia „adevărurile esnţiale în privinţa societăţii şi a istoriei ar trebui controlate de o elită, căreia i-ar reveni misiunea de a ascunde această ştiinţă acelora cărora le-ar lipsi tăria sufletească de a suporta adevărul. Oamenii ar avea nevoie doar de minciuni consolatoare. Apelul sistematic la minciună ar trebui, în plus, să slujească elitei pentru a se pune la adăpost de eventuale represalii.”[10]

Ulterior înfiinţării lui, în grupul Bilderberg au pătruns şi personalităţi din alte zone ale globului, care şi-au propus, împreună cu membrii fondatori, adăugarea la proiectul iniţial a cel puţin alte două obiective, şi anume: crearea unei religii noi, de tipul *New Age*, şi difuzarea către conducerile lumii a opiniilor grupului în legătură cu diferitele probleme mondiale importante[11].

În privinţa unuia sau a altuia dintre aceste obiective au fost obţinute deja rezultate însemnate. Printre altele, amintim că numeroase armate naţionale, de

[6] http://www.sfaturiortodoxe.ro/petretutea.htm

[7] Voltaire, *Dialoguri şi anecdote filosofice*, Bucureşti, Edit. Univers, 1985, p. 336.

[8] „Cei ce renunţă la libertăţile esenţiale în schimbul unei modeste şi temporare stări de siguranţă nu merită nici libertatea, nici siguranţa” [Benjamin Franklin (apud Roberto Quaglia, *11 Septembrie. Mitul. Culisele unei crize programate*, Bucureşti, Edit. Ştefan ’94, 2009, p. 201)].

[9] „Societatea umană debutează în grupe mici, în «hoarde», şi treptat se integrează în grupe tot mai mari până la naţiunile de astăzi. Nimic nu ne dă dreptul să credem că procesul de integrare s-a oprit.” (Mircea Florian, *Recesivitatea ca structură a lumii*, vol. II, Bucureşti, Edit. Eminescu, 1987, p. 75)

[10] Roberto Quaglia, *op. cit*., p. 377.

[11] Vezi mărturii ale unui fost ofiţer român SIE (Stelian Octavian Andronic) vreme de 40 de ani (http://schimbarea.blogspot.com/2008/03/dezvăluirile-unui-ofiter-sie-cu.html).

temut altădată, au fost reduse la rolul de servante ale organizației NATO, în care ele s-au integrat sau au fost integrate, iar recentul război din Irak a consolidat poziția pe glob a mercenarilor corporatişti[12]. Pe linie religioasă, continuă consolidarea unei poveşti orientative şi mobilizatoare pentru oameni de orice condiție socială – compatibilă cu politica vremii (aceea de manipulare şi control al maselor şi de globalizare a lumii), menită a deveni doctrină şi a înlocui, deocamdată fără a răni sentimente, creştinismul[13] şi alte religii, pe măsură ce ne apropiem de „sfârşit", cum zic şi ne amenință unii, de o nouă eră astrologică (începând cu anul 2150), cea a Vărsătorului, cum afirmă alții.

Azi, grupul Bilderberg este apreciat a fi „un club privat, în care preşedinți, prim-miniştri, bancheri internaționali şi generali stau la aceeaşi masă, în care altețe regale grațioase se asigură că toți se înțeleg între ei şi indivizii care conduc războaiele, piețele şi Europa spun tot ceea ce nu cutează să rostească vreodată în public."[14] Într-o măsură mai mică sau mai mare, oligarhii de putere pe care îi subsumează acest grup continuă să ne facă a trăi vremuri interesante şi deloc plictisitoare.

De la constituirea sa, în urmă cu 55 de ani, grupul Bilderberg s-a întâlnit anual, dar numai ultimele lui întâlniri au fost anunțate, laconic, în presă[15], iar pentru guvernele şi preşedințiile țărilor cliente grupul pare a fi fost şi continuă să fie aidoma unei agenții de rating care nu-şi asumă răspunderea față de cei pentru care lucrează şi-i influențează. Clienții acestui grup n-au spus şi nu spun nimic

[12] „Fondată ca o unitate pentru implementarea legii în 1997, în zona rurală a Carolinei de Nord, compania Blackwater a dat războiul global pe terorism, pentru a deveni unul dintre cei mai importanți furnizori militari din lume. Compania folosea peste o mie de oameni în Irak, opera în nouă țări şi avea la dispoziție o bază de date care cuprindea peste douăzeci de mii de soldați SEALS, militari din infanteria marină, precum şi personal instruit în aplicarea legii. Blackwater avea la dispoziție dispozitive de supraveghere, o navă de şaptezeci de metri lungime, câteva zeci de avioane şi elicoptere şi un GRIZZLY, care se vinde pe piață cu reclama de a fi singurul transportator blindat de personal din lume, menit să contracareze amenințările letale din mediul de luptă urban modern. [...] La sfârşitul anului 2007, compania câştigase din război peste un miliard de dolari. Era, în acelaşi timp, membra cea mai de seamă dintr-un triumvirat de companii (celelalte erau DynCorp şi Triple Canopy) care deținea mama tuturor contractelor. Numele său adevărat era Worldwide Personal Protective Service (WPPS), un program de securitate diplomatică în valoare de 3,5 miliarde de dolari proveniți de la Departamentul de Stat" (Steve Fainaru –câştigător al premiului Pulitzer pe 2008, *Legea celor puternici. Ucide sau vei fi ucis: lupta mercenarilor din Irak*, Bucureşti, Edit. Litera Internațional, 2009, p. 122 şi 123).

[13] A se vedea, în acest sens, de pildă: *The Greatest Story Ever Told* – http://video.google.com/videoplay?docid=9072119975796993477#docid=-594683847743189197 (30.09.2009)

[14] Daniel Estulin, *op. cit.*, p. 41.

[15] „Elementul care califică cel mai exact întâlnirile de grup Bilderberg este secretul discuțiilor. Nu există comunicat public şi nici interviuri ale participanților" (Carol Hârşan – http://ro.altermedia.info/politica/piramida-deciziilor-globale-davos-bilderberg-g8-i_2904.html).

oficial despre „sfaturile" primite, pentru a nu afla, probabil, dacă supuşii lor sunt sau nu conduşi după sau şi după recomandările lui oarecum obligatorii, respectiv dacă există ori nu există deja o piramidă a deciziilor în lume[16], deşi, în cărţile lor, unii autori[17] ilustrează, „bazându-se pe puţinele date publicate despre Clubul Bilderberg", faptul că „ori de câte ori este necesară" undeva o schimbare de regim – „idiferent dacă aceasta se bazează pe nevoia de a susţine un statut al bunăstării sau de a corecta fluxuri de capital destabilizatoare –, ea se petrece când o organizaţie mondială a agenţilor de putere decide să abordeze problemele şi le înscrie în agenda ei de lucru."[18]

Din investigaţiile făcute de unul din cei interesaţi peste măsură să afle „Ce anume fac *înţelepţii* aceştia ca să justifice o asemenea secretomanie extremă?" şi „În ce direcţie ne poartă ei?"[19], aflăm că prinţul Bernhard (Leopold Frederik Everhard Julius Coert Karel Godfried Pieter, 1911–2004) – născut în Germania şi ajuns prinţ consort al reginei Juliana a Olandei –, căruia i s-a „cerut" în 1954 „să organizeze prima reuniune a reprezentanţilor «cu idei similare» din domeniile mondiale ale economiei, politicii, industriei şi armatei", era ferm convins „că principalele crize economice, aşa cum a fost cea mondială din anii '30, ar fi evitate dacă lideri responsabili şi influenţi ar putea realmente gestiona evenimentele la scară planetară din culisele poziţiilor lor publice"[20].

Dacă avem în vedere istoria nenumăraţilor împăraţi, regi, preşedinţi şi conducători de oşti, organizaţii religioase, politice, culturale, economice, profesionale şi de altă natură, putem spune că, până acum, lumea n-a dus, nu duce şi nici nu va duce lipsă de lideri influenţi în mersul lucrurilor. În acest context însă, o intenţie iniţială lăudabilă s-a soldat, din nou, din păcate, cu o realitate ulterioară tulburătoare, impardonabilă pentru început de mileniu trei[21] – cea mai gravă criză din 1930 încoace. Din culisele reuniunii din 2009 (de la Davos – Elveţia) a acestui club, având cca 2500 de participanţi (din care vreo 40 de şefi de state şi guverne),

[16] „În Occidentul pe cale de a se sovietiza, nici măcar prim-miniştrii republicilor nu mai au cu adevărat importanţă. Dacă deviază doar un pic de la linia scenariului pe care alţii îl scriu pentru ei, sunt făcuţi invizibili, transformaţi în non-persoane, iar declaraţiile lor sunt ignorate, cenzurate şi aruncate în uitare" (Roberto Quaglia, *op. cit*., p. 445).

[17] „Secretomania *bilderbergilor* a aprins imaginaţia unor romancieri ca Robert Ludlum şi Gayle Lynds. Cărţile lor zugrăvesc organizaţii secrete, bazându-se pe puţinele date publicate despre Clubul Bildenberg" (Daniel Estulin, *op. cit*., p. 41).

[18] Daniel Estulin, *op. cit*., p. 41.

[19] Întrebările aparţin lui Kris Millegan, editorul lucrării (*Clubul Bilderberg: conducerea secretă a lumii*) în original (*The True Story of the Bilderberg Group*) a lui Daniel Estulin.

[20] Daniel Estulin, *op. cit*., p. 41 şi 42.

[21] În privinţa răspunderii pentru unele evenimente contradictorii în evoluţia halucinantă a omenirii în vremea din urmă, a se vedea, de pildă: Cristina Martin, *Clubul Bilderberg. Stăpânii lumii*, Bucureşti, Edit. Litera Internaţional, 2007.

aflăm, printre altele, că actuala criză este un *dezastru*[22], iar în loc de soluții certe de ieşire din impas avansate de către cei care ne-au adus aici, ni se propune, ca morală, după încheierea acestei crize, o nouă formă a lumii, având următoarele şase obiective: „[...] promovarea stabilității în sistemul financiar şi revigorarea creşterii economice globale; asigurarea unei guvernări eficiente la nivel național şi regional pe termen lung; modificări în asigurarea sustenabilității şi dezvoltării economiilor; conturarea de noi valori şi principii de leadership în perioada post-criză; catalizarea noului val de creştere către inovare, ştiință şi tehnologie; înțelegerea implicațiilor modelelor de afaceri în industrie."[23]

Aşadar, „Clubul" s-a constituit şi continuă să prospere, de vreme ce la ultima lui reuniune s-a reuşit un record de participare, dar visul lui inițial, acela de a evita „principalele crize", a rămas neîmplinit. Însă, prin conspirație, rutină şi/sau forță poate se va împlini, cândva, visul nou propovăduit, acela de a vedea, după încheierea actualei crize, o altă lume, poate mai bună, manipulată, probabil, de sau şi de acest club. De mii de ani, de când a început organizarea socială a oamenilor, tema predilectă a politicului este puterea publică, iar a politicianului – acapararea de cât mai multă asemenea putere, prin mijloace paşnice sau violente, alese şi folosite după împrejurări.

Pe lângă acest controversat „club", în societate există numeroşi alți manipulatori, mai mici sau mai mari, care manifestă, acolo unde... şi atunci când acțiunile lor paşnice de manipulare sunt mai puțin eficiente, un comportament mai mult sau mai puțin agresiv/ violent față de cei manipulați[24], care ajung să fie copleşiți atât de ceea ce trebuie să creadă, cât şi să respecte.

În contextul actual, al unui haos acumulat întâmplător sau provocat de diverse autorități (interne şi externe), mascat sau evident, controversat sau acceptat în multe din aşa-zisele mari democrații, nu-i decât un pas până la o nouă *dictatură* (după atâtea altele cunoscute în istorie), de data aceasta la nivel planetar (nu local sau regional, precum au fost inchiziția, fascismul sau comunismul autoritarist), cea a unui liberalism de piață dornic de puteri aproape nelimitate[25], îmbrăcat în haina

[22] „Prezent la reuniunea de la Davos, cunoscutul economist Joseph Stiglitz aprecia că «în timp ce liderii economici vorbeau despre experiențele lor, puteai aproape literalmente simți cum se întuneca cerul. Atmosfera a fost foarte bine ilustrată de un vorbitor, care sugera că am înlocuit sintagma 'boom şi prăbuşire' cu 'boom şi armaghedon'»." (Jozsef Nandor Neményi şi Carmen Bucur, *Davos 2009 – între „chingile" crizei şi „glasul" participanților*, „Profil: Concurența" (Editor Consiliul Concurenței), nr. 1, 2009, p. 20).

[23] *Ibidem*.

[24] Dorian Furtună, *Agresivitate şi manipulare*, în: *** *Manipularea în posttotalitarism*, ..., p. 85–86.

[25] „Această dorință de a avea puteri dumnezeieşti constituie motivul pentru care ideologii pieței libere par să fie atât de atraşi de dezastre şi crize. Realitatea non-apocaliptică constituie, pur şi simplu, un mediu ostil acestor ambiții" [Naomi Klein, *Doctrina şocului: naşterea capitalismului dezastrelor*, Bogdan Lepădatu (trad.), Bucureşti, Edit. Vellant, 2008, p. 23].

mesianismului numit *globalizare* – cuvânt magic, care ascunde multe[26] dintre manifestările lui brutale de până acum (lovituri de stat, războaie, măceluri, crize etc.)[27], iar pe lângă violență, cei interesați au recurs la înşelarea şi mințirea a numeroase conştiințe individuale şi colective[28].

Cu mici excepții, toată lumea minte, şi parcă tot mai mult[29], iar la nivelul unei autorități sau alta se minte în mod organizat şi de obicei repetitiv, pentru a perpetua, rafina/ reforma sau impune noi stări de lucruri, în numele a fel şi fel de mituri[30], ideologii şi alte câştiguri (teritoriale, tehnologice, comerciale, salariale, politice, justițiare, educaționale, sexuale etc.), iar unul dintre rezultatele acestei lumi, atât de manipulate, de autorități prinse în rețele de interese bazate îndeosebi pe profit, arme, minciuni şi înşelătorii, este şi criza actuală.

2. **COOPERARE ŞI DOMINARE**

În competiție sau cooperare, cu grupul privat Bilderberg se află numeroase grupuri oficiale (ONU, G20, G8, UE, FMI, GBM etc.), care alcătuiesc, împreună, mecanisme de putere ce iau decizii care pot afecta, ca şi până acum, direcția de evoluție a colectivităților umane, inclusiv cu sincope, precum războiul rece, războiul cald, criza şi, în final, de ce nu, o posibilă cădere fatală (o catastrofă nucleară, climatică şi/sau epidemică).

[26] A se vedea, de pildă, Gheorghe şi Cătălin Postelnicu, *Globalizarea economiei*, Bucureşti, Edit. Economică, 2000.

[27] Pentru unele detalii în acest sens, a se vedea, de pildă: Klaus Werner & Hans Weiss, *Noua carte neagră a firmelor de marcă*, Bucureşti, Edit. Aquila '93, 2004; John Perkins, *Confesiunile unui asasin economic*, Anca Budică (trad.), Bucureşti, Edit. Litera Internațional, 2007; Miguel Pedrero, *Corupția marilor puteri. Strategii şi minciuni în politica mondială*, Bucureşti, Edit. Litera Internațional, 2008; Naomi Klein, *op. cit.*; Steve Fainaru, *op. cit.*; Paul Roberts, *Sfârşitul hranei. Pericolul înfometării în era hipermarketurilor*, Bucureşti, Edit. Litera Internațional, 2009; Roberto Quaglia, *op. cit*.

[28] „Din timpuri străvechi oamenii s-au folosit de înşelăciune şi minciună ca de un substitut al violenței şi mai ales ca un deschizător de drumuri pentru aceasta" (Vasile Tran şi Alfred Vasilescu, *Tratat despre minciună: repoziționarea etică a conceptului de minciună*, Bucureşti, Edit. „Comunicare.ro", 2003, p. 149).

[29] „Oamenii mint. Dintotdeauna. Şi parcă mint din ce în ce mai mult. Părinții exagerează în fața copiilor lor, copiii îşi mint părinții şi profesorii, adulții se înşală în relațiile interpersonale şi profesionale, cercetătorii ascund fapte față de subiecții experimentelor lor pentru a nu influența rezultatele cercetării, polițiştii «sub acoperire» înşală vigilența infractorilor, avocații păcălesc Curtea în interesul clienților lor, militarii dezinformează pe câmpul de luptă, serviciile secrete manipulează informațiile clasificate departe de ochii cetățenilor, medicii îşi mint bolnavii aflați în faza terminală, statisticile se măsluiesc, mass-media îşi structurează agenda în funcție de propriile interese. Se minte pe piața economică, în tranzacții, în negocieri, în diplomație, în publicitate, în relațiile publice" (*Ibidem*, p. 31).

[30] „Intelectualii sunt, de regulă, exponenții vii ai miturilor, actorii punerii acestora în scenă, la putere sau în opoziție" (Ionuț Isac, *Mit şi manipulare în posttotalitarism. Tema* ***mineriadelor vindicative***, în: *** *** *Manipularea în posttotalitarism*, ..., p. 339).

Omul acţionează din instinct şi din interes pentru ceva, interes pe care şi-l prefigurează mental cu ajutorul limbajului în mintea sa ca scop al acţiunii lui. Pe lângă scop, el îşi prefigurează şi mijloacele şi modalităţile de înfăptuire a acestuia[31], fiind o altă chestiune dacă cele prevăzute de el se înfăptuiesc (integral ori parţial) sau nu. La sfârşitul oricărei acţiuni apare un rezultat pe care autorul acelei acţiuni fie l-a dorit, fie nu, aducându-i avantaje sau/şi dezavantaje. „Nepotrivirea dintre intenţie şi rezultat este [...] o problemă universală a acţiunii socio-umane. Aproape că nu există acţiune socială la care această necoincidenţă să nu fie mai mult sau mai puţin vizibilă."[32]

Un rezultat al acţiunii umane este şi *criza actuală*, nedorită de unii, „ochită" de alţii[33] şi folosită de fel şi fel de oportunişti.

Pentru cei mai mulţi membri ai societăţii, criza actuală este o dramă (după atâtea altele cunoscute de omul de rând în istorie), ca urmare a pierderii, parţiale sau totale, a economiilor, investiţiilor şi, mai grav, a locurilor de muncă.

Pentru principalii ei protagonişti, criza actuală pare a fi – după tragicele evenimente de la 11 septembrie 2001 din capitala SUA, în care americanii, ca entitate socială, au mai fost odată păcăliţi şi şi-au „pierdut jumătate din drepturile civile", în schimbul unui „preţ mai bun la benzină"[34] –, al doilea succes major la început de mileniu trei, succes menit a continua refacerea enormelor resurse financiare cheltuite[35] şi conservarea pentru *unii* a celorlalte resurse de existenţă, mai puţin a tuturor oamenilor de pe glob, ajunşi să fie, pentru ei, deja prea mulţi[36].

Pentru oportunişti, criza actuală este un mediu propice de a înota, în mod neaşteptat, într-o lume a unor câştiguri care cad rău pentru semenii lor, mai puţin „deştepţi" decât ei[37]. Aceştia din urmă (oportuniştii/profitorii) devin, împreună cu

[31] „Din toate mişcările care se derulează în univers, numai mişcarea desfăşurată de fiinţa umană este una instituită, adică gândită şi organizată anticipat ca proiect de transformare de obiecte şi de transmitere de proprietăţi, ca program de acţiune şi existenţă cosmică, socială şi culturală" (Gheorghe Novac, *Teoria praxemului. O introducere în analiza praxionomică*, Braşov, Edit. Universităţii Transilvania, 2005, p. 429).

[32] *Ibidem*, p. 428.

[33] Se spune că „La vremea atacurilor de la 11 septembrie, Casa Albă era ticsită cu discipoli de-ai lui Friedman, printre care Donald Rumsfeld, prietenul său apropiat", iar „Echipa lui Bush a profitat de momentul de vertij colectiv extrem de prompt [...] din cauza faptului că anumite personalităţi-cheie din această administraţie, veterani în câteva experimente anterioare ale capitalismului dezastrelor din America Latină şi Europa de Est, făceau parte dintr-o mişcare ce se roagă să apară crize, aşa cum fermierii afectaţi de secetă se roagă să plouă sau cum apologeţii creştin-zionişti ai zilei de apoi se roagă la pogorârea lui Isus Hristos pe pământ. Atunci când în sfârşit mult-aşteptatrul dezastru se petrece, ei ştiu imediat că vremea lor a sosit" (Naomi Klein, *op. cit.*, p. 15).

[34] Vezi Roberto Quaglia, *op. cit*., p. 30 ş.a.

[35] *Ibidem,* p. 133–139).

[36] „Şase miliarde de locuitori sunt prea mulţi pentru o lume rămasă în pană de carburanţi" (*Ibidem*, p. 376).

[37] Pe timp de criză, fac averi, printre alţii, cămătarii [A se vedea, de pildă: Mihai Mincan – http://www.adevărul.ro/articole/exclusiv-video-incognito-la-camatar-cum-iti-poti-pierde-casa-pentru-10-000-de-euro.html (18.06.2009)].

restul minților mediocre, o mare piedică în calea schimbării în bine a stărilor de lucruri nedorite de către marile spirite ale colectivității pe care o alcătuiesc împreună.

Din poziția socială în care se află, cel interesat poate vedea în criza actuală, după caz (interes), un fenomen negativ sau o binefacere.

Bunăoară, pentru Milton Friedman (1912–2006), omul „considerat „cel mai influent economist al ultimei jumătăți de secol" al XX-lea – „printre ai cărui discipoli se numărau câțiva președinți americani, prim-miniștri britanici, oligarhi ruși, miniștri de finanțe polonezi, dictatori din lumea a treia, secretari ai Partidului Comunist Chinez, directori ai Fondului Monetar Internațional și ultimii trei șefi ai Trezoreriei americane"[38] – doar „«o criză reală sau percepută ca atare – poate produce schimbări reale. Când criza respectivă se petrece, acțiunile întreprinse în acel moment depind de ideile disponibile»", și aceasta credea el „«că este funcția noastră [a liberalilor – zicem noi, VM] primară: de a produce alternative la strategiile politice existente, de a le menține în viață și în perfectă stare de funcționare până în momentul în care ceea ce este imposibil din punct de vedere politic devine inevitabil din același punct de vedere.»"[39] Din perspectiva celor atrași de această ideologie, considerăm că actuala criză reprezintă, după prăbușirea comunismului autoritarist sau fundamentalist în URSS și în alte țări și după atacul terorist de la 11 septembrie 2001, un al treilea eveniment major pentru impunerea globalizării ca o alternativă „la strategiile politice existente" în lume. Pentru noi, această criză îi obligă pe cei mulți să facă un pas înapoi în scurta lor existență și încercare de a trăi mai bine, material și spiritual[40], cu speranța evitării unei căderi catastrofale viitoare a acelui nivel general de trai pe care omenirea să nu-l mai poată depăși.

Pentru alții însă criza actuală este „o mină de aur"[41], în ciuda consecințelor ei nefaste pentru cei mulți și a tăcerii sau a negării vinovăției lor de către cei care au deținut și manipulat în mod iresponsabil o formă (publică) sau alta (privată) de putere socială. Bunăoară, FED-ul a obținut un profit de 14 miliarde de dolari numai din diferența „între dobânzile și taxele de 19 miliarde de dolari atrase de fondurile injectate în sistemul financiar și veniturile de cinci miliarde de dolari pe care [...] le-ar fi obținut dacă aceste sume ar fi fost investite în bonuri de trezorerie"[42].

Spre deosebire de teroriștii care revendică atentate ce nu le aparțin și de militarii care atribuie pierderi exagerate suferite de inamic, vinovații de criza actuală se dovedesc a fi lași din cale afară. Aceștia nu recunosc decât ceea ce,

[38] Naomi Klein. *op. cit*., p. 9.

[39] Milton Friedman, *Capitalism and Freedom*, Chicago, Univeristy of Chicago Press, 1962, p. IX (apud Naomi Klein, *op. cit*., p. 10).

[40] http://zonadecriza.wordpress.com/category/taramul-libertatii/

[41] Ioana David și Sorin Pâslaru, *Dan Șucu: Băncile au făcut nu o căruță, ci un vapor de bani*, „Ziarul Financiar", anul XI, nr. 2582, 20 februarie 2009, p. 1.

[42] http://www.businessmagazin.ro/actualitate/afaceri/fed-profit-de-14-miliarde-dolari-din-imprumuturi- 4826684 (31.08.2009).

eventual, le convine[43]. Pentru ei, adevărurile incomode nu au prea mare importanță, „atât timp cât nu sunt difuzate la televiziune în cadrul unui jurnal important de ştiri" sau răspândite printr-un mare cotidian care nu poate fi rechiziționat din locurile în care el devine disponibil pentru vânzare.

Dincolo de vinovăția, mai mult morală decât legală, tăcerii avem, printre altele, „fuga cu birul", dublată de o insuficientă preocupare de înlăturarea rapidă şi completă a consecințelor dezastrului de către cei care se fac vinovați de consecințele nefaste ale crizei. „Nimeni nu e îngeraş atunci când are puterea în mână"[44], aşa că – pentru destui oameni politici, bancheri, dezvoltatori imobiliari, câştigători la bursă şi alți oligarhi –, vorba zicalei: „Fuga e ruşinoasă, dar e sănătoasă", până când grupuri mai mult sau mai puțin obscure ale unei puteri (publice) sau alteia (private) vor fi capabile să orchestreze criza în aşa fel încât să mai acapareze eventual ceva putere.

Prin lentoarea şi mai ales ineficiența acțiunilor de înlăturare a consecințelor nedorite ale actualei crize, cruciații acestei crize fac ca *doctrina capitalismului dezastrelor* – percepută până acum doar ca o doctrină potrivit căreia se produc dezastre-şoc pentru a induce în rândul populației reacții psihologice colective de natură să faciliteze schimbări pozitive majore şi imediate (recomandabil în şase până la nouă luni), bineînțeles, în asociere cu obținerea de profit – să se îmbogățească cu încă un sens, acela al interesului celor mari şi puternici de a menține inegalitatea mondială.

Trăim într-un sistem de centre de putere dinamice, în care mulți dintre noi sunt angajați sau se angajează plătind de regulă anticipat şi/sau ulterior postul pe care-l obține/ocupă, atât în politică[45], cât şi în alte domenii de activitate[46]. Un *centru de putere* socială poate merge de la un paznic de bloc la un şef de echipă, la un director de firmă, la un judecător, la un responsabil sindical, la un redactor-şef de ziar, la un lider de partid, la un ministru sau prim-ministru, la un preşedinte de țară, la un parlamentar european, la o organizație economică, politică, militară, religioasă sau culturală internațională etc. S-a ajuns până acolo încât cele mai multe dintre aceste centre de putere sunt de *tip clientelar* (religios, politic, financiar,

[43] „Psihicul nostru este structurat într-o asemenea manieră, încât dă crezare doar lucrurilor care i se par convenabile. De obicei, mintea noastră *neagă* adevărurile dureroase. [...] Această regulă nu este valabilă doar pentru americani, ci pentru noi toți. Ne place sau nu, aşa ne este structurată propria minte" (Roberto Quaglia, *op. cit.,* p. 203 şi 204).

[44] Roberto Quaglia, *op. cit*., p. 422.

[45] „Este cu totul firesc ca aceia care şi-au cumpărat funcțiile să se despăgubească prin mijlocul lor, când au ajuns la putere prin bani"; căci aşa cum un „om sărac, dar cinstit, poate să voiască a se îmbogăți", la fel şi „un om stricat, care a plătit scump slujba lui [...] va voi acest lucru" [Aristotel, *Politica*, ediție actualizată a traducerii făcute de El. Bezdechi, Filipeştii de Târg (Prahova), Edit. Antet, f.a., p. 50].

[46] „Orice carieră are aspiranții săi, care fac alai celor ajunşi. Nu există putere care să nu aibă anturajul ei; nu există avere care să nu aibă curtenii ei. Cei ce vor să-şi facă un viitor roiesc în jurul prezentului strălucitor" (Victor Hugo, *Mizerabilii*, vol. I, Bucureşti, Edit. Minerva, 1971, p. 73).

profesional etc.), alcătuite şi/sau susţinute adesea nu atât din raţiuni de prietenie întemeiată pe virtuţi, cât din interese oligarhice bazate, în ciuda aparenţei lor de democraţie (indusă de la cele mai înalte nivele de organizare socială, uneori de mai sus de guvernele şi parlamentele naţionale, în virtutea votului universal, deşi, în cadrul acestui vot, cei mulţi votează de obicei oligarhi şi aspiranţi la un statut de oligarh mai mic sau mai mare), mai mult pe bogăţie reală (constând inclusiv din oameni aserviţi ca sclavi, salariaţi, mercenari sau corupţi) şi financiară[47], decât pe baza meritului[48]. În aceste condiţii, cel care nu se raliază unui centru de putere riscă să aibă duşmani mai mulţi şi/sau mai puternici decât în caz contrar, pe care să nu-i poată suporta sau care să-l marginalizeze[49], discrediteze[50] ori elimine, inclusiv fizic[51]. Omenirea a fost şi continuă să fie plină de conflicte de interese, soldate cu *suspiciuni*, *ostracizări*[52], *asasinate*[53], *genocide*[54] şi alte crime[55], mai mult sau mai puţin justificate pentru unii şi nejustificate pentru alţii.

De o vreme încoace, sistemul de centre de putere în care am fost înregimentaţi şi/sau ne-am înregimentat (voit sau nevoit) se bazează pe o comunicare socială „bolnavă”[56] şi cronofagă de date incomplete şi informaţii

[47] „Negreşit, este mult mai exact să se spună că este democraţie acolo unde suveranitatea o au toţi oamenii liberi, oligarhie – acolo unde ea aparţine numai oamenilor bogaţi” (Aristotel, *op. cit*., p. 134).

[48] „Românul [şi nu numai – adăugăm noi, VM], de cum se naşte, aspiră la o funcţiune, să fie ciocan, iar nu nicovală; voieşte să poată trăi o viaţă de trândăvie din munca şi sudoarea altora” (Ion Ghica, *Muncă şi industrie*, în: *** *Axiologie românească. Antologie*, ..., p. 62).

[49] Ca urmare a publicării unui studiu care a contrazis versiunea oficială a prăbuşirii celor două turnuri de la World Trade Center în cursul aşa-zisului atentat terorist islamic din SUA la 11 septembrie 2009, profesorul Steven E. Jones din cadrul Departamentului de fizică şi astronomie de la Brigham Young University „a fost obligat de conducerea univerităţii la care preda să ceară pensionarea anticipată”, iar „o bună parte a cercetătorilor care i-au susţinut teoria au ieşit la pensie sau sunt pe cale s-o facă” (Roberto Quaglia, *op. cit*., p. 129).

[50] „[...] *discreditarea* nu este altceva decât formularea lingvistică modernă pentru excomunicarea papală de odinioară” (Roberto Quaglia, *op. cit*., p. 129).

[51] „De obicei, oamenii de ştiinţă sunt asasinaţi atunci când aceştia ştiu mai multe decât ar trebui; un alt amănunt: sunt ucişi *înainte* să apuce să facă vreo dezvăluire” (Roberto Quaglia, *op. cit*., p. 222).

[52] „E suficient să ţi se aducă la cunoştinţă că, ştiind să-ţi explici un anumit lucru, îţi poţi pierde slujba sau să-ţi faci praf cariera că imediat se împlineşte vraja transformării tale din Om de ştiinţă de Geniu în Om de ştiinţă Retardat” (Roberto Quaglia, *op. cit*., p. 26).

[53] În privinţa câtorva asasinate politice, a se vedea, de pildă, Paul Donnelley, *Asasini şi asasinate care au schimbat istoria lumii*, Bucureşti, Edit. Litera Internaţional, 2009.

[54] În acest sens, amintim: *genocidul armenilor* înfăptuit de turci, între anii 1894–1896 şi 1915–1916; *genocidul evreilor* înfăptuit de nemţi între anii 1942–1945; *genocitul ţiganilor* înfăptuit de nemţi, unguri, sârbi, croaţi etc. între anii 1939–1945.

[55] În acest sens, a se vedea, de pildă: Comisia prezidenţială pentru analiza dictaturii comuniste din România, *Raport final* (*Raportul Tismăneanu*), Bucureşti, Edit. Humanitas, 2007; *** *Cartea albă a rezistenţei anticomuniste din zona Clujului*, Traian Neamţu şi Virgil Bulat (coord.), Târgu Lăpuş, Edit. Galaxia Gutemberg, 2009.

[56] Pe ecranele televizoarelor şi prin ziarele noastre putem vedea „Ştiri fără nicio noimă, care în mod firesc nu ar trebui să intereseze pe nimeni («Nea Ion din satul X, a bătut-o pe baba Floarea şi a violat-o»), îndemnuri la violenţă, la abuzuri, la consumul de droguri şi băuturi alcoolice, pornografie,

relative, având ca miză prinderea, prin diverse mijloace, (a) celor mulţi într-o logică (comercială) sau alta (politică, militară, axiologică etc.) a protagoniştilor comunicării şi formarea unei culturi lingvistice (fonice şi scrise) şi vizuale aservită unor interese predominant particulare. Interesele promovate de cei care conduc s-au înfăptuit rareori, până în prezent, în aceeaşi proporţie şi de majoritatea celor conduşi, persuadaţi, manipulaţi şi/sau obligaţi să le adopte şi mai ales să li se adapteze, ceea ce pentru omul cât de cât (auto)educat a fost, este şi rămâne un prilej, dar şi motiv de oarecare neîncredere, printre altele, în unii politicieni[57], în unele persoane din instituţiile statului[58], inclusiv din justiţie[59], şi în unii slujitori ai diverselor mijloace de comunicare în masă[60], antrenaţi peste măsură în „documentarea" de subiecte comode pentru cei care le asigură uneori profituri „galactice"[61].

telenovele («formă fără fond» – parcă astăzi mai de actualitate ca niciodată articolul lui Titu Maiorescu), scandaluri, vedete «de carton», etc." [http://www.armonianaturii.ro/Marea-Manipulare.html*articleID_540-articol (27.10.2006)].

[57] „Amintiţi-vă de Arghezi cu ale lui celebre «Flori de mucigai». Privind la televizor în ultimele zile, am senzaţia că politicienii şi economiştii care-şi dau cu părerea pe micul ecran sunt pe cale să inventeze un nou concept: estetica prostiei. Patent românesc. 100%!" (Adrian Halpert, *Estetica prostiei la liderii românilor*, „Adevărul", nr. 5885 din 19 iunie 2009, p. 18)

[58] În anul 2004, mai-marii PSD, din care făcea parte şi parlamentarul Gabriel Bivolaru – acuzat de fals, uz de fals, înşelăciune şi evaziune fiscală – l-au acompaniat pe acest infractor la Parchetul Curţii Supreme de Justiţie, făcând un miting de protest de efect în favoarea lui: pentru delapidarea unei bănci cu cca 2200 miliarde lei vechi, inculpatul a fost condamnat, în prima fază, doar la 3 ani de închisoare, o pedeapsă echivalentă cu cea dată unei femei care a furat 3 raţe de la un vecin. Referindu-se la cazul Mihai Nicolaiciuc – arestat (în iunie 2009) în SUA după mai bine de trei ani de încălcare a legii imigraţiei, şi nu pentru o hoţie estimată la peste 100 de milioane de euro, săvârşită în perioada 2000–2003, în calitate de director general la SNCFR (decorat în 2000 de preşedintele Emil Constantinescu) – Radu Berceanu, în calitate de ministru al Transporturilor (ce le-a succedat omologilor Traian Băsescu, Anca Daniela Boagiu şi Miron Mitrea, despre care se crede că l-au ţinut pe învinuit în braţe), a declarat că „Cel puţin o lungă perioadă de timp, Nicolaiciuc a fost căutat în aşa fel încât să nu fie găsit."

[59] „[...] în genere advocaţii sunt inteligenţele cele mai stricate din lume. Căci, într-adevăr, ce credinţe poate avea un om care azi susţine, mâini combate unul şi acelaşi lucru, un om a cărui meserie este să dovedească că negru-i alb şi albu-i negru? Oricât de bună morişcă intelectuală ar avea, ea se strică cu vremea şi devine incapabilă de a afla adevărul" [Mihai Eminescu, *Statul*, vol. 1 (*Funcţiile şi misiunea sa*), Bucureşti, Edit. Saeculum I.O., 1999, p. 16–17]. În iunie 2009, preşedintele Traian Băsescu a mulţumit ambasadorului Olandei pentru „poziţiile întotdeauna corecte" ale guvernului ţării acestuia faţă de România, inclusiv în domeniul justiţiei, pe seama căruia acest guvern a cerut „Comisiei Europene activarea clauzei de salvgardare şi sancţiuni cu tăierea fondurilor" (http://www.evz.ro/articole/detalii-articol/855299/Basescu-multumeste-Olandei-pentru-criticile-pe-justitie/).

[60] „Nimic, dar absolut nimic din ceea ce ne parvine din partea politicienilor, a instituţiilor şi a grupurilor mediatice nu merită, din capul locului, încredere. În acest moment, singura atitudine înţeleaptă este aceea de neîncredere şi singura armă la îndemâna noastră este să denunţăm ceea ce se întâmplă" (Fernando Jiménez del Oso, *Corupţi...*, în Miguel Pedrero, *op. cit*., p. 11) .

[61] „A fost odată ca niciodată o noţiune numită jurnalism. În privinţa acestui subiect însă, America – ţara care a făcut din jurnalismul liber un adevărat mit (cazul Watergate, premiile Pulitzer, nenumăratele filme despre curajul jurnaliştilor încrâncenaţi să descopere adevărul etc.) – pare să-şi fi pierdut orice urmă de decenţă. Alinierea mass-mediei la poziţiile guvernamentale a luat în ultima

Rezultatele acțiunii umane cuprind în sfera lor noțională atât succesele (oricât de facile ar fi ele), cât şi insuccesele (oricât de nedorite şi dăunătoare ar fi ele), având la bază acțiuni individuale şi/sau colective mai mult sau mai puțin îndelungate şi concertate. „Paradigma ochirii şi lovirii (din domeniul tragerii la țină – VM) este valabilă pentru toate acțiunile sociale: agentul ocheşte prin scop ținta, care este produsul, şi loveşte cu mijloace adecvate obiectul acțiunii pentru a-l duce la ea şi a o atinge. Dar de multe ori lovitura nu nimereşte unde trebuie [...] «Adesea lucruri bine chibzuite ies rău», spunea, încă acum 2050 de ani, Publilius Syrus."[62]

La fel apreciem a sta lucrurile şi în cazul crizei actuale, la care s-a ajuns atât întâmplător, cât mai ales dirijat[63], printr-o multiplicitate de instituții, şefi şi/sau servanți ai unora sau altora dintre ele/ei, ce au apelat şi apelează la cuvinte, imagini, sentimente şi alte mijloace de manipulare, ştiut fiind, printre altele, faptul, deloc neglijabil, că „Dacă poți controla înțelesul cuvintelor, atunci poți controla şi persoanele care trebuie să le folosească"[64], că oferind în mod transparent sau discret mici avantaje *hard* (precum un contract comercial, un job, o bursă, o diplomă şi chiar o chiflă cu două sarmale sau doi mici cu ocazia unui eveniment sportiv, cultural sau electoral), să zicem, poți obține foloase uriaşe (un monopol asupra producției a ceva sau a comerțului cu unele resurse energetice, „câteva" voturi, o adeziune la o sentință judecătorească favorabilă, o recunoaştere națională sau internațională în plan politic sau profesional etc.), că „mulțimile se lasă impresionate" de imagini care le „pot teroriza sau seduce, îndrumându-le comportamentul"[65] ş.a.m.d.

Pe acest fundal, *cruciada globalizării* a dus, până acum, printre altele, „la crearea unei clase conducătoare puternice, formată din corporații foarte mari, şi o clasă politică bogată, cu linii de demarcație între cele două nu doar extrem de vagi, dar aflate în continuă mişcare. În Rusia, jucătorii privați, miliardarii acestui parteneriat de interese, sunt numiți «oligarhi»; în China, «prinților»; în Chile, «piraña»; în campania Bush–Cheney din Statele Unite, «pionieri». Departe de a elibera piața de stat, aceste elite politice şi corporatiste au fuzionat, pur şi simplu, schimbând favoruri între ele pentru a-şi asigura dreptul de a lua în posesiune prețioasele resurse naturale care fuseseră anterior în proprietatea statului – începând de la câmpurile petrolifere ale Rusiei, la terenurile colectivizate ale

vreme aspectul unei autentice farse de mari proporții. În linii mari, în Statele Unite există cinci mari rețele de televiziune, care spun toate aceleaşi lucruri, păstrând totodată tăcerea asupra aceloraşi subiecte incomode. Oare ce le determină să sprijine dictatura militară spre care pare să se îndrepte astăzi America? Ce anume să le fi convins să susțină ceea ce unii consideră a fi un adevărat proces de nazificare a țării? Să fie... banii?" (Roberto Quaglia, *op. cit*., p. 200).

[62] Gheorghe Novac, *op. cit*., p. 427.

[63] „Prăbuşirea financiară globală şi criza economică [...], devenite evidente în 2008, şi menite să se accentueze ulterior, nu sunt [...] evenimente întâmplătoare" (Roberto Quaglia, *op. cit.*, p. 447).

[64] Philip K. Dick, *Cum să construieşti un univers care să nu se facă praf în două zile* – apud Roberto Quaglia, *op. cit*., p. 23.

[65] Gustave Le Bon, *Psihologia mulțimilor* (apud Roberto Quaglia, *op. cit*., p. 26).

Chinei şi până la contractele pentru munca de reconstrucţie din Irak, oferite fără licitaţie publică anumitor companii."[66]

3. INSTRUMENTE, MODALITĂŢI, FAPTE ŞI EFECTE ALE MANIPULĂRII SOCIALE

Omul a fost şi continuă să fie manipulat în fel şi chip, şi „parcă" din ce în ce mai mult. Mărturie avem în acest sens numeroase instrumente, modalităţi şi fapte evidente pentru oricine poate şi vrea să „vadă" în ele acest lucru.

Din multitudinea de dovezi care pot fi aduse în favoarea utilizării manipulării sociale[67], inclusiv în privinţa crizei actuale, amintim, pentru început, *piaţa*, cu cele două mari categorii ale ei, date de forma nonbani sau bani a obiectelor tranzacţionate: a) piaţa bunurilor sau mărfurilor-nonbani şi b) piaţa banilor şi a altor creanţe.

În privinţa ambelor categorii de bunuri-marfă tranzacţionate pe ea, piaţa a devenit cea mai dezvoltată *formă* de interacţiune a oamenilor, aidoma unei ferestre înguste prin care fiecare din noi încearcă să introducă ceea ce poate oferi semenilor săi şi să obţină de la unul sau altul dintre ei altceva în schimb, prin comensurare – *formă* compatibilă „cu toate rasele, toate confesiunile", care convine „mahomedanului, confucianistului, ca şi luteranului", şi care ocoleşte „limbile şi credinţele", instaurează „apetituri şi uzajuri comune tuturor" şi „îi obligă pe oameni să alcătuiască o societate, să lege relaţii paşnice în care folosul şi profitul o iau înaintea onoarei şi superstiţiilor"[68].

Piaţa, de un fel (cea a bunurilor sau mărfurilor-nonbani) sau altul (cea a banilor şi a altor creanţe), nu mai e de multă vreme atât de liberă precum au vrut şi mai vor nenumăraţi politicieni, teoreticieni şi formatori de opinie ai lumii să credem, epatând cu uimitoarea bogăţie materială şi/sau financiară personală sau a celor pe care ei îi slujesc, în timp ce restul oamenilor sunt ţinuţi mai aproape sau mai departe de consum prin raţionalizarea unor mărfuri sau prin intermediul lichidităţilor pecuniare. Ea este o piaţă care afişează o supraabundenţă de anumite mărfuri puse în scenă după reguli teatrale sofisticate, care le garantează *valoarea adăugată* ce hrăneşte plebea ca pe nişte bebeluşi, cu linguriţa; altfel spus, ea este o piaţă manipulantă şi manipulată[69], prin legi, reclame şi diverse (alte) circumstanţe.

În cadul pieţei bunurilor sau mărfurilor-nonmarfă, până la proba contrară, *reclama comercială* umple locurile publice, cutiile poştale, dar mai ales cele

[66] Naomi Klein, *op. cit*., p. 18.

[67] Bogdan Teodorescu, *Cinci milenii de manipulare*, ediţia a 2-a, Bucureşti, Edit. Tritonic, 2008, p. 5.

[68] Pascal Bruckner, *Mizeria prosperităţii*, Bucureşti, Edit. Trei, 2002, p. 90.

[69] „Consumerismul merge mână-n-mână cu pasiunea de a fi tu însuţi, de «a deveni ceea ce eşti», potrivit expresiei lui Nietzsche de mii de ori plagiată de publicitate, iar eul, departe de a se pierde în el, se sprijină pe consumerism pentru a se făuri" (Pascal Bruckner, *op. cit*., p. 110).

electronice, cu tot felul de mesaje care te lipsesc de oarecare timp liber şi de înflorire[70] şi îți golesc buzunarele. Şi, din păcate, cei mai mulți cumpărători aderă la ea, precum aderă gospodina la detergentul despre care crede că-i face întotdeauna rufele mai albe dacă-l cumpără de la cine i-l oferă cu această promisiune.

Prin diverse sloganuri, oamenii au fost antrenați peste măsură nu numai în comerțul cu mărfuri având utilități intrinseci (precum locuințele, maşinile, computerele, alimentele, îmbrăcămintea, asistența medicală, educația etc.), ci şi în creditul ieftin şi fictiv, în speculațiile bursiere şi valutare şi în jocurile de noroc.

De la înlocuirea – cu ajutorul spiritelor rele, al miniştrilor de finanțe, spunea „arhitectul intelectual al Noii Orientări (New Deal) şi al sistemului modern (la vremea sa – adaos.ns., VM) de asistență socială gratuită (*welfare state*)”[71], J. M. Keynes – sistemelor monetare bazate pe o marfă sau un coş de mărfuri cu valoare intrinsecă cu sisteme monetare îmbrăcate în zdrențe de hârtie[72], banii au început să fie creați şi „din nimic, după bunul plac” al băncilor centrale şi comerciale, ceea ce a permis o creditare iresponsabilă. De la nevoi ce puteau fi acoperite cu mărfuri cu valoare de întrebuințare intrinsecă (alimente, îmbrăcăminte, locuințe, servicii educaționale, servicii medicale etc.), băncile şi alte instituții financiare au extins creditul din nimic, cu complicitatea celor dornici de el cu orice preț, şi la titluri de valori fictive, create şi vândute într-o asemenea măsură încât au stricat rău de tot jucăria bănească[73], dar şi economia reală.

După cum constată şi alți autori, „în toată existența sa socială”, omul a fost manipulat[74], iar în acest context noi apreciem că manipularea unui individ sau grup de indivizi prin intermediul pieței s-a completat şi se completează cu manipularea supuşilor de către o ierarhie socială (religioasă) sau alta (politică etc.)[75].

„Ierarhia a căutat (şi caută – adăugăm noi, VM) în permanență să-şi domine supuşii. Practic, întreaga istorie a omenirii este o poveste a acestei dominări”[76], dominare perturbată doar din când în când, dar numai pentru scurtă vreme, de unele răscoale, revolte, revoluții, războaie şi alte evenimente mai importante.

Manipularea supuşilor de către o ierarhie sau alta s-a făcut şi se face pentru a crea, menține sau schimba o stare de lucruri cu ajutorul supuşilor prin măsuri de „cuminecare” (convingere, persuasiune, motivare financiară sau de alt fel etc.)

[70] „Fiecăruia dintre noi îi revine grija de a şti dacă vrea să locuiască acest pământ ca *petit-maître* sau ca poet, ca parazit sau ca prieten” (Pascal Bruckner, *op. cit*., p. 116).

[71] Naomi Klein, *op. cit*., p. 20.

[72] J. M. Keznes, *Ein Traktat über Währungsreform*, München und Leipzig, 1924, p. 177 (apud Christofor Coroamă, *Criza etalonului aur*, Cluj, Tip. Cartea Românească, 1945, p. 4)

[73] Roberto Quaglia, *op. cit.*, p. 447–448

[74] Bogdan Teodorescu, *op. cit*., p. 7.

[75] „[...] se poate spune că în toată istoria socială a omenirii nu a existat niciun minut fără comunicare în scop manipulatoriu între ierarhie şi supuşi” (*Ibidem*).

[76] *Ibidem*.

şi/sau de obligare a acestora[77] să gândească şi/sau să acţioneze, vreme mai scurtă sau mai lungă, spre ţinte prestabilite, asumate, adoptate sau acceptate de cei dominaţi şi/sau care-i domină pe alţii în viaţa socială, fiecare măsură având morala şi mai ales moralitatea ei.

Într-o formă şi măsură sau alta, se poate observa că „Pretutindeni, cel ce domină este cel ce face legile, cel ce ordonă şi gerează. Cei dominaţi încuviinţează, se pleacă sub povara vieţii aspre ce li se pregăteşte, frământaţi, frecaţi, lustruiţi în contactul cu alţii, găleţi care impun tulburarea torenţilor."[78]

Prin *legi nescrise* şi mai ales *scrise*, individul a fost şi continuă să fie ţinut, pe cât posibil, a nu face ce vrea el, decât în măsura în care e vorba de legi emise sau dorite de el ori şi de el, care-i permit atunci să epateze cu dictonul: „Nimeni nu e mai presus de lege!" Însă, cu cât „bombardamentul" cu legi este mai mare, cu atât indivizii sunt mai manipulaţi, într-un sens (bun) sau altul (rău), astfel că neajunsurile sistemului lor de activităţi, inclusiv criza actuală, sunt şi un rezultat al acestei manipulări sociale.

Într-o vreme, un cotidian din România avea ca moto: „Orice eveniment, înainte de a se derula pe scena istoriei, este pregătit în laboratorul de idei."[79] Acum, acest moto nu mai apare. În locul profunzimii lucrurilor, omului de rând i se oferă, în complicitate tacită, de regulă, cu el, îndeosebi improvizaţia acestora (lucrurilor) – sub forma unui amestec inextricabil de imagini, sunete şi voci de competenţă şi/sau incompetenţă ale prezentatorului, de reflecţii ale omului de cultură sau semianalfabet, de adevăr şi/sau minciună ale autorului mesajului, de democraţie şi/sau inchiziţie ale moderatorului, de modestie şi/sau demagogie a redacţiei de ştiri, de altruism şi/sau egoism ale reporterului şi de multe altele[80]. Azi, pe omul de rând, „Fiecare rând citit într-un ziar, fiecare film văzut, fiecare reclamă întâlnită pe drum, fiecare discurs politic, fiecare demers al societăţii civile îl afundă şi mai tare într-o lume a multiplelor opţiuni, toate precomandate, dar niciuna izvorâtă pur şi simplu din mintea sa."[81]

Trăim în ierarhii sociale, în care se pare că „Cei foarte puternici şi cei foarte proşti au în comun un lucru: ei nu îşi schimbă punctul de vedere pentru a se adapta la fapte, ei schimbă faptele pentru a le adapta la punctul lor de vedere [...]"[82].

[77] „[...] criza prin care trecem în prezent este provocată [...] prin măsuri de ordin intervenţionist, dar aplicate pe un interval de timp mult mai mare decât în anii 20–30 [ai secolului al XX-lea –preciz.ns., VM] şi care acoperă unul sau mai multe cicluri economice de durată scurtă sau medie [...]" (http://bloguri.dailybusiness.ro/valentin-ionescu/altele/marea-depresiune-din-1929-si-recesiunea-economica-din-2008-657).

[78] Pierre Accoce şi Pierre Rentchwick, *op. cit.*, p. 72–73.

[79] E vorba de „Evenimentul zilei".

[80] Vezi, de pildă, Ioan Gherghel, *Forme de manipulare televizuală*, Cluj-Napoca, Edit. Limes, 2009, p. 53.

[81] Bogdan Teodorescu, *op. cit*., p. 6.

[82] Doctor Who (autor fictiv), *The Face of Evil* (apud Roberto Quaglia, *op. cit*., p. 474).

O modalitate de adaptare a faptelor la un punct de vedere sau altul este inducerea prin violenţă sau intimidare a unui sentiment de frică faţă de ceva (de cel care te conduce sau de un duşman potenţial ori real). În acest sens, de o vreme încoace, *terorismul* a ajuns să fie pentru mulţi lideri din partidele politice, din guverne, din viaţa academică, din activitatea economică etc. un mod preferat de a asigura coeziunea socială a celor conduşi, în ciuda unei voinţe contrare a acestora.

Ierarhiile sociale se alcătuiesc (spontan sau organizat) din varii puncte de vedere, iar în ele ne luptăm pentru a ocupa diferite locuri şi a îndeplini diferite roluri. „Acest război social se duce în permanenţă, de când există societăţi vii, cu scările lor de onoare şi cu îngustele lor intrări de acces la putere", ca într-un joc în care cărţile „nu se împart odată pentru totdeauna", iar „cărţi noi se dau rar şi întotdeauna cu zgârcenie"[83]. Spre deosebire de lumea animală, unde domină forţa fizică, în societatea umană mai au valoare atât inteligenţa, cât „şi încăpăţânarea, şiretenia ca şi un stomac robust pentru a înghiţi toate bobârnacele şi pentru a suporta peştii cu oase cu tot [...]"[84].

Potrivit unei observaţii făcute în acest sens, economia naţională a SUA este asemuită metaforic cu o navă ce navighează pe o mare imensă, „pilotată de un număr de americani: de Preşedinte, de preşedintele băncii centrale americane (Federal Reserve Board), de către câteva mii de directori generali ai principalelor corporaţii americane, de liderii sindicatelor; şi în jurul acestui nucleu sunt dispuşi directorii companiilor americane mai mici, investitorii şi partenerii din cadrul societăţilor mixte şi o gamă largă de oameni de ştiinţă, inventatori şi întreprinzători. Americanii depind de aceşti piloţi. Înţelepciunea lor, spiritul de previziune şi ambiţia lor duc la prosperitatea sau stagnarea economiei naţionale. Desigur, ceilalţi americani trebuie să-şi îndeplinească rolurile ce le revin. Toţi trebuie să muncească şi să economisească cât pot de mult şi să insufle copiilor lor aceleaşi deprinderi de hărnicie şi cumpătare."[85] Iar dacă aceştia din urmă, afirmă un presupus extremist de dreapta, nu o duc bine este pentru că sărăcia reprezintă „doar consecinţa incapacităţii individului şi a trăsăturilor genetice inferioare"; după el, „factorii economici şi sociali" nu au „nimic de-a face cu sărăcia"[86].

O soartă asemănătoare americanilor s-au gândit şi au reuşit să le rezerve o vreme şi ruşilor de rând cei care s-au ocupat de exportul capitalismului sălbatic la ei.

[83] Fernand Braudel, *Jocurile schimbului*, vol. 2, Bucureşti, Edit. Meridiane, 1985, p. 130 şi 131.

[84] Pierre Accoce şi Pierre Rentchwick *op. cit.*, p. 73.

[85] Robert B. Reich, *Munca naţiunilor*, Bucureşti, Edit. Paidea, 1996, p. 10.

[86] Este vorba despre Charles Murray (n. 1943), scriitor din statul Iowa. Opera acestuia, *The Bell Curve: Intelligence and Class Structure in American Life*, apărută în anul 1994, „cu finanţare din partea a două fundaţii de dreapta: Fundaţia Olin şi Institutul Manhattan, al cărui fondator era William Casey, fost director CIA în timpul guvernului Reagan", şi cu „importante campanii publicitare plătite de către aceste organizaţii [...] s-a transformat în scurt timp în cartea de căpătâi a mişcării «noul conservatorism», ai cărei ideologi l-au ajutat pe Reagan să acceadă (în 1980 – preciz.ns., VM) la putere" (Miguel Pedrero, *op. cit.*, p. 42).

Se crede că „Soros şi colaboratorul lui, economistul de la Harvard, Jeffrey Sachs, au pus în practică" şi la ruşi, „cu sprijinul membrilor fostului *establishment* comunist, deveniţi mafioţi, oameni de afaceri şi miliardari", „terapia economică de şoc" aplicată în Polonia, o ţară destul de filo-americană, iar pe măsură ce „reformele" preconizate se puneau în mişcare, „Sachs a afirmat că «dezechilibrele din Rusia vor lua sfârşit doar atunci când milioane de lucrători şi muncitori din sectoarele industriale, obosiţi şi plictisiţi (NB! – VM), vor renunţa la activităţile lor obişnuite şi se vor duce să lucreze acolo unde societatea (nu se ştie care – VM) are cu adevărat nevoie de ei.»"[87].

Pentru anii '90 ai secolului trecut, unii istoriografi arată că „gestiunea coruptă a lui Elţîn lăsase ţara aproape pe butuci. Toate resursele fuseseră «privatizate» – eufemism pentru pungăşia comisionată de Occident. În rândurile populaţiei, rata mortalităţii urcase ameţitor, mafia trona suverană, cei care îi ucideau pe bătrâni ca să se înstăpânească în apartamentele lor rămâneau nepedepsiţi, creditele stratosferice obţinute din Occident erau furate imediat şi trimise pe loc în Elveţia. Întocmai cum figura [...] negru pe alb, în planurile americane."[88]

Se apreciază că, în Rusia, în locul unui autentic progres, reformele economice iniţiate de Soros şi Sachs au produs doar „sărăcie, foamete şi injustiţie socială"[89], până când Putin, „dintr-o mişcare, a recuperat de la hoţi şi trădători grosul bunurilor furate, astfel că au ajuns din nou în mâinile poporului rus, căruia îi aparţineau de drept. Cei care furaseră cel mai mult au fost nevoiţi să se expatrieze – mulţumiţi că au scăpat basma curată dintre grămezile de zeci de miliarde de dolari furaţi – ori au ajuns la închisoare."[90]

Nevoile i-au împins pe purtătorii acestora spre producţia de bunuri cu valoare de întrebuinţare intrinsecă, dar şi spre *credit*, care a generat oameni de profesie în domeniu, mai întâi cămătari şi apoi şi bancheri.

Pe motiv că practică o dobândă mai mică decât camăta, bancherii au fost şi continuă să fie preferaţi cămătarilor. Pofitând însă de acest lucru, de faptul că ei mânuiesc o groază de bani ai altora, de zeci de ori mai mulţi decât banii lor, dacă ar fi doar cămătari, bancherii au încercat şi reuşit să-şi impună ca blazon o anumită moralitate, în ciuda adevărului că *ce naşte din pisică şoareci mănâncă*. Pentru a câştiga mai mult decât cămătarii, care-ţi pretind uneori o rată anuală a dobânzii de 300% (precum fac casele de amanet), este suficient să mânuieşti de 15 ori, să zicem, mai mulţi bani decât ai tu, ca şi cămătar, cu numai 25% dobândă anuală (ex.: 400 ub × 300% = 1.200 ub; 6.000 ub × 25% = 1500 ub).

În 1984, o lege franceză stipula că „Instituţiile de credit sunt persoanele morale care efectuează, cu titlul de profesiune obişnuită, operaţii de bancă" – „primirea de fonduri publice", operaţii „de credit, precum şi punerea la dispoziţia

[87] Miguel Pedrero, *op. cit.*, p. 101.
[88] Roberto Quaglia, *op. cit.*, p. 411.
[89] Miguel Pedrero, *op. cit*., p. 101.
[90] Roberto Quaglia, *op. cit.*, p. 411–412.

clientelei de mijloace de plată sau de gestionare a acestora."[91] Cu timpul, mai marii unor astfel de bănci au ajuns să fie porecliți „pisicile grase", datorită salariilor, bonusurilor şi altor avantaje primite chiar şi în condițiile actualei crize[92].

Azi, la moralitatea de ieri a unor bănci[93], americanii, englezii, francezii, nemții, elvețienii şi mulți alții pot adăuga numeroase alte fapte de moralitate financiară[94] şi mai puține fapte de morală financiară, suficiente însă pentru a ne face să credem că actuala criză este şi un rezultat dorit şi voit, nu numai spontan, al manipulării sociale, la fel cum au fost în istoria de până acum atâtea răscoale, lovituri de stat, revoluții, războaie, maladii[95] etc.

Din multitudinea de evenimente ce pot fi reținute în acest sens, amintim, la întâmplare, faptul că FED (banca centrală a SUA) n-a vrut să dea curs cererii de a face publică „lista tuturor instituțiilor financiare care au beneficiat de împrumuturi din fondurile de urgență în valoare de 2.000 de miliarde de dolari", drept pentru care agenția de ştiri Bloomberg a chemat această mare autoritate monetară în instanță, pe data de 7 noiembrie 2008[96], câştigând procesul abia la 24 august 2009, când judecătorul-şef al districtului Manhattan a decis că „FED trebuie să prezinte datele despre împrumuturile de urgență acordate instituțiilor financiare în termen de cinci zile [...]"[97]

La câteva zile după reuniunea Consiliului European ce a avut loc la mijlocul lunii octombrie 2008, preşedintele mişcării gastronomice „Slow Food", italianul Carlo Petrini, „acuza guvernele occidentale pentru a nu fi găsit 30 de miliarde de

[91] Jaques Masson, *Creditele bancare pentru întreprinderi*, Bucureşti, RAO International Publishing Company, 1994, p. 17.

[92] În momentul în care statul britanic a devenit (cu 60%) cel mai mare acționar la Royan Bank of Scotland (RBS), directorul acestei instituții financiare, salvată de stat de la faliment, şi-a părăsit „funcția cu o pensie de 580.000 lire pe an", renunțând, ca gest de generozizate (cică), „la un salariu compensatoriu de 1,2 milioane de lire la care avea dreptul" (Bogdan Munteanu, 14 octombrie 2008 – http://www.gândul.info/lumea/britanicii-o-natiune-de-bancheri.html?3929;3306128).

[93] „Un bancher londonez pe nume Henry Fauntleroy a falsificat bani pentru a-şi menține banca pe linia de plutire. Ca urmare a acestei fapte, a fost executat în anul 1824" [*** *Finanțe* – Ghid propus de „The Economist Books", Tim Hindle (coord.), Bucureşti, Edit. Nemira, 1998, p. 102].

[94] „Germania s-a alaturat intenției Casei Albe de a include Elveția pe lista paradisurilor fiscale off-shore. Cele două state vor începe presiunile pentru eliminarea secretului bancar elvețian, anunța Reuters. Barack Obama a nominalizat deja UBS printre băncile care au ajutat «trişorii taxelor» şi a sprijinit, în 2007, un proiect de lege împotriva paradisurilor fiscale off-shore. Şeful Camerei de Comerț Elvețiano-Germane, Martin Naville, sfătuieşte guvernul elvețian să se apropie de noua administrație americană" (Gabriela Dinescu, *Obama amenință băncile elvețiene*, „Banii noştri", 7 noiembrie 2008 – http://www.baniinostri.ro/International/Obama-ameninta-bancile-elvetiene--s315.html#Scene_1).

[95] Pentru mai multe detalii, a se vedea de pildă Melania Papadache, *Marea conspirație a gripei*, „Formula AS", anul XIX, nr. 870 (20), 22–29 mai 2009, p. 30–31)

[96] http://www.antena3.ro/stiri/externe/banca-centrala-a-sua-refuza-sa-spuna-cui-a-dat-2000-miliarde- dolari_57432.html

[97] http://saccsiv.wordpress.com/2009/08/27/o-judecatoare-a-decis-federal-rezerve-trebuie-sa-prezinte-documente-importante

euro ceruți de FAO pentru a înjumătăți plaga sărăciei de pe planetă, în schimb au găsit 2000 de miliarde de euro pentru a salva băncile”[98].

La noi, un important om de afaceri a răbufnit şi a afirmat că România este țara în care bancherii „«au făcut nu o căruță, ci un vapor de bani şi continuă să facă»”[99]. Cu toate acestea, multă lume vorbeşte şi scrie despre lipsa de lichiditate a băncilor aflate în mâinile investitorilor străini, într-un mod în care mai-mai că-ți vine să le „plângi de milă”.

Treziți însă brusc din somnul rațiunii de lipsa de bani la bugetele care-i hrănesc şi de lipsa de stabilitate a puterii lor, guvernanții de serviciu s-au grăbit să le facă rost acestor bănci de plasamente financiare şi de bani pentru ceea ce ele nu prea se sinchisesc încă – să finanțeze decent *economia reală*, intrată de o vreme şi pentru destulă vreme în recesiune.

Pentru a putea face plăți, îndeosebi de pensii şi salarii ale bugetarilor, „În primele patru luni ale” anului 2009, „Finanțele au împrumutat de la bănci aproape 6,3 miliarde de euro prin emisiuni de titluri de stat, adică au împrumutat, în medie, circa 52,3 de milioane de euro pe zi.”[100] În felul acesta, *principalul client al băncilor străine* de la noi a devenit, în mod paradoxal, *statul român*, şi nu economia reală românească. Această economie continuă să fie lăsată pe mâna celor care au monopolizat condițiile materiale şi financiare de aplicare a muncii şi produc sau nu bunuri obiectuale şi servicii pentru cei dezmoşteniți de-a lungul timpului, după cum le convine sau nu din punctul de vedere al câştigului pecuniar sau de altă natură.

Cooperarea statului cu băncile este binecunoscută în istorie.

Până la un moment dat, creditorul a fost ajutat de stat să-şi recupereze de la debitor doar suma de bani acordată fără cămătă[101]. Ulterior, statul a încuviințat perceperea unei dobânzi de către bancheri, nu însă şi a cametei de către cămătari – lăsați în continuare să se descurce altfel cu rău-platnicii lor[102].

Primele bănci au apărut la *umbra* nevoii de bani a statului şi a nevoii de acceptare din partea acestuia a *dobânzii*, cunoscută înainte vreme sub numele de *cămătă* şi interzisă de biserica creştină[103]. Abia la 12 octombrie 1789, legislația

[98] http://www.green-report.ro/dynamic/stiri/stiri/slow-food-terra-madre-petrini-2000-miliarde-pentru-banci-da-30-miliarde-contra-saraciei-nu---14662.htm

[99] Ioana David şi Sorin Pâslaru, *op. cit*.

[100] V.R. – http://www.gandul.info/economia/romania-o-afacere-neprofitabila-cum-pierde-statul-21-milioane-pe-zi.html?3936;4283051 (12.05.2009)

[101] „[...] în 1769 acțiunea bancherilor din Angoulême, într-un proces pornit împotriva unor rău platnici, este respinsă sub pretext «că [le] dăduseră un împrumut cu dobândă»” (Fernand Braudel, *op. cit.*, p. 253).

[102] „Cămătarii sunt prieteni când dau bani şi asasini când trebuie să şi-i recupereze” (Cezar Păduraru şi Adinel Olariu, *Când cămătăria aduce moartea*, „Adevărul”, nr. 5885 din 19 iunie 2009, p. 5).

[103] *Dogmatica creştină* spune că Iisus ar fi zis celor ce-l ascultau, după ce s-a adresat celor 12 apostoli aleşi de el: „[...] iubiți pe vrăjmaşii voştri şi faceți bine şi dați cu împrumut, fără să nădăjduiți nimic în schimb, şi răsplata voastră va fi multă şi veți fi fiii Celui PreaÎnalt” (*** *Sfânta Evanghelie după Luca*, cap. 6, în: *Biblia* sau *Sfânta Scriptură*, Bucureşti, Edit. Institutului Biblic şi de Misiune al Bisericii Ortodoxe Române, 1982, p. 1172)

franceză a încetat să interzică împrumutul cu dobândă, iar o lege din 1870 fixa „rata dobânzii la 5% în materie civilă şi la 6% în materie comercială", iar ceea ce depăşea acest nivel era calificată drept camătă[104].

De la apariţia lor şi până în prezent, băncile au încercat şi reuşit să constituie un pol de putere supra- sau para-guvernamental, fără a-şi asuma o răspundere pe măsura consecinţelor comportamentului lor, uneori de-a dreptul bizar.

În 1901, statul român, după 20 de ani de acţionariat foarte profitabil la BNR, s-a retras din faţa celorlalţi acţionari, vânzându-şi cota parte de capital (10 milioane lei) cu 148 milioane lei, obţinând de 14,8 ori capitalul subscris şi vărsat de el, iar de la început (1880) şi până în anul 1916 mulţi dintre acţionarii privaţi ai BNR de atunci au contribuit la formarea tezaurului României, pe care l-au dus, împreună cu regalitatea, din faţa nemţilor la ruşi, de unde unii din moştenitorii lui poate că mai aşteaptă ca prin miracol să-l întoarcă, pentru a-l revendica şi obţine.

Se spune că Anglia, „învingătoare" în cel de-Al Doilea Război Mondial, a cumulat de la băncile particulare o datorie pe care a terminat-o de plătit abia prin 1997[105].

Acum, cooperarea statului cu băncile se ascunde în spatele crizei financiare[106]. Pentru a masca această complicitate la noi, preşedintele ţării acuza, la un moment dat, băncile că uită de faptul „că banii nu se bagă în ele pentru salvarea lor, ci pentru funcţionarea economiei"[107], uitând, din păcate, şi el de faptul că locul băncilor în privinţa banilor poate fi luat, la nevoie, de stat. De la cei cu disponibilităţi băneşti temporare se poate împrumuta în mod direct, nemijlocit, prin unităţile sale, şi statul, nu numai băncile, iar atunci finanţarea economiei reale poate fi făcută fără atâta vămuire şi reţinere din partea băncilor. Lipsa de interes pentru aşa ceva pare să scoată la iveală un element de gravitate extremă: sabotarea temporară a economiei reale. Sub pretextul că preferă să împrumute un singur client cu bonitate maximă decât o puzderie de clienţi mai mici şi problematici, bancherii au convenit cu statul, pentru un împrumut public, o rată anuală a dobânzii de numai 10–11%, în vreme ce sectorului privat au ajuns să-i pretindă de 2–3 ori mai multă dobândă, tensionând relaţiile dintre ei şi debitorii care au negociat rate de dobândă mai mici şi îndepărtându-i pentru o vreme de la ei pe majoritatea potenţialilor clienţi[108].

[104] Vezi Fernand Braudel, *op. cit.*, p. 253.

[105] http://schimbarea.blogspot.com/2009/04/bancile-nu-plătesc-taxe-la-stat.html (03.04.2009)

[106] Există părerea că, în vreme ce guvernele taxează benzina, circulaţia mărfurilor, venitul cetăţenilor, profitul firmelor, importurile, moştenirile, dobânzile, pensiile, poluarea, zborurile etc., „băncile nu plătesc nicio taxă la niciun stat. Băncile sunt stat în stat. Şi nimeni nu observă sau nu are curajul să afirme acest lucru public pe un canal «oficial»!" [http://schimbarea.blogspot.com/2009/04/bancile-nu-plătesc-taxe-la-stat.html (03.04.2009)]

[107] Potrivit Agerpres (Georgiana Popa 25 noiembrie 2008 – http://www.capitalul.ro/macro-economie/bancile-nu-finanteaza-economia-romaneasca)

[108] „«Astăzi sportul de a fi bancher nu mai este sportul de a încerca să găseşti clienţi noi. Sportul băncilor este să încerce să obţină bani mai mulţi. Băncile mici, care au fost cele mai agresive în găsirea de clienţi, sunt acum şi cele mai agresive în ideea de a obţine o marjă mai mare. Numai din

În economia reală, dobânda ce trebuie plătită pentru o sumă de bani împrumutată este un cost de producţie şi/sau comercializare a mărfii, respectiv o deducere proporţională de profit. Or, în vreme ce „în viaţa economică internaţională, se apreciază că o rată de profit de 15% apare rezonabilă, stimulând atât pe producător sau prestatorul de servicii, cât şi pe consumator, care prin nivelul unui preţ acceptabil, are acces la produsul în cauză”[109], bancherii de la noi îţi pretind o *rată anuală a dobânzii efective* mult mai mare, pe care eşti nevoit s-o suporţi, într-o măsură mai mică sau mai mare, din profitul generat de capitalul propriu (nu numai de capitalul împrumutat), din evaziune fiscală şi/sau din creşteri de preţuri ce duc la inflaţie (pe care BNR o tot ţinteşte de douăzeci de ani precum ţinteşte vânătorul o păsărică cu o puşcă ce nu ia foc).

Într-o anumită perioadă, condiţiile de acordare a unui credit de consum au devenit aşa de dure în România încât aproape nimeni nu mai intra „într-o bancă să se împrumute”, căci îi trebuiau „venituri grase pe lună, giranţi peste giranţi, ba chiar şi asigurare de viaţă”, pentru a garanta plata unor rate ale dobânzii efective de 24÷35%, la nişte mizilicuri de credite (*tabelul 1*), în vreme ce ratele dobânzii la depozite erau de cca 10%.

Tabelul 1

Câteva condiţii de acordare a unui credit de consum, „pescuite” de redactorii „Gazetei de Sud” în luna octombrie 2008 din sucursalele din Craiova a şase bănci[110]

Indicatori		**Instituţia de credit**						Obs.
Denumire	**Caracteristici**	**BRD**	**Banca Română-ească**	**Credit Europe Bank**	**BT**	**Piraeus Bank**	**Raiffeisen**	
Dobândă	Fixă	14,5%	Nu mai practică		15,4%[111]	26,5%		
	Variabilă		12,77%				18,5%	
	Marjă		4,33%					
Comisioane	De gestiune/ administrare	0,3% la sold	3,5% anual		62 lei/lună[112]		0,39% din valoarea creditului	
	De asigurare de viaţă	0,085% din sold						
	De acordare a creditului	2,5% din credit			700 lei	5%		

dobânzi suplimentare am făcut un calcul şi rezultă că firmele şi persoanele fizice ar trebui să plătească în plus 1,5 miliarde de euro, bani care nu se mai duc în investiţii, ci la creditori»” (Ioana David şi Sorin Pâslaru, *op. cit.*).

[109] Gheorghe I. Şică, *Sistemul de preţuri în România*, Bucureşti, Edit. Lumina Lex, 1995, p. 171.

[110] Vezi Ramona Olaru, *Şi să vrei, credit nu mai iei!*, „Gazeta de Sud”, Anul 13, nr. 4263 din 4 noiembrie 2008 – http://www.gds.ro/print/113550

[111] Pe primele şase luni.

[112] Pe primele şase luni.

Tabelul 1 (continuare)

	De rambursare anticipată a creditului	3%	4%				4,5%	
	De neutilizare a creditului		0,2%					
	De risc				311 lei			
	Necunoscute	Diferența	Diferența		Diferența	Diferența	Diferența	
DAE (Dobânda anuală efectivă = Dobânda + comisioane)		22%	24,96%	27,9%	27,46	33,32%	26,78%	
Mărimea creditului acordat				Până la 3000 €				
Durata pentru care se acordă credit				Până la 3 ani				
Cerințe					* [113]	Adeverință de salariu		
Suma lunară de plată				860 lei		317 lei	459,39 lei	

După părerea unui consilier al guvernatorului BNR, condițiile de piață nu justificau o diferență așa de mare între ratele dobânzii la credite (zise și active) și ratele dobânzii la depozite (zise și pasive)[114]. Într-adevăr, multă vreme băncile n-au plătit mai mult celor care au făcut depozite, cheltuielile lor n-au crescut, iar previziunile diferitelor agenții de rating privind riscul s-au dovedit a fi nerealiste. Însă nici faptele BNR n-au fost, în anumite perioade, mai prejos de cele ale băncilor comerciale criticate de mai marii ei. Raportul dintre aceste două rate ale dobânzii, activă (zisă și la facilitatea de credit) și pasivă (zisă și la facilitatea de depozit), a fost, la un moment dat, de cel puțin 2, după ce multă vreme el a fost mai mare și decât 10[115].

Se zice, și adeseori așa e, că: „Un necaz nu vine niciodată singur!"

Din postura de moștenitori de fapt ai unei puteri totalitare, cea comunistă, viabilă dar demonică, guvernanții noștri din ultimii 20 de ani s-au întrecut, pe lângă spectacole mediatice penibile, împrumuturi și cheltuieli păguboase făcute cu nemiluita, în săvârșirea a destule alte *gafe* în domenii precum privatizarea, pensionarea, salarizarea și ... impozitarea.

Fără a merge prea mult înapoi în istoria ultimelor decenii, semnalăm o pură coincidență între faptul că în vreme ce un ministru angaja, în plină criză financiară, cheltuieli de peste 600.000 € pentru a scoate la distracție, cu ocazia Zilei Tineretului (2 mai 2009), aproape 100.000 de posibili votanți în favoarea unui

[113] Un girant care lucrează neapărat la stat sau la o societate pe acțiuni

[114] Adrian Vasilescu, apud Claudia Medrega, 19 noiembrie 2008 – http://www.zf.ro/banci-si-asigurari/bnr-reclama-marjele-mari-de-dobanda-bancile-se-apara-3516230/

[115] http://www.bnro.ro/Rata-dobanzii-de-politica-monetara-si-la-facilitatile-permanente,-istoric-3334.aspx

anumit candidat la europarlamentul, guvernul hotăra, printre altele, să introducă de la 1 mai 2009, în locul *impozitului pe profit*, un aşa-zis *impozit forfetar pe tranşe de venit anual*, de fapt, un impozit minim, pe care firmele mici şi mijlocii trebuie să-l plătească indiferent dacă înregistrează profit sau pierdere.

Mizând pe cca 350 milioane lei încasări bugetare suplimentare precare în acest an (2009), statul a luat *această măsură fiscală* într-o perioadă în care alţii încurajează ieşirea din criză prin orice spor de producţie, iar noi ne ocupăm de altceva decât de economia reală (aflată în continuare la pământ) – de lichidarea a cca 200.000 întreprinderi mici şi mijlocii, dintr-un număr de cca 600.000 de asemenea firme, pentru că, deşi au funcţionat, ele nu au plătit impozite[116], iar „economia subterană a reprezentat anul trecut (2008 – VM) peste 20% din PIB"[117]. În viziunea mai-marelui finanţelor de la noi, „Dacă nu poţi plăti nici măcar 500 de euro la stat, anual, închide! Nu avem de unde plăti investiţiile şi nu avem cum să luăm alte măsuri economice dacă firmele nu-şi plătesc taxele."[118]

E greu de crezut că doar firmele care au funcţionat fără a plăti impozite au făcut şi fac economie subterană sau că ele „nu contează nici ca număr de personal, nici din punct de vedere al cifrei de afaceri", iar, prin simpla lor închidere, măsura introducerii impozitului minim îşi va atinge scopul – „«însănătoşirea» mediului de afaceri şi combaterea evaziunii fiscale"[119].

Nenumăratele întreprinderi care se închid sau îşi suspendă activitatea din cauza impozitului minim poate că nu plăteau impozit pe profit, dar obţineau, dacă funcţionau, anumite mărfuri, pentru producerea cărora plăteau totuşi ceva salarii şi contribuţii la diferite fonduri (de pensii, de sănătate şi de şomaj), iar cu veniturile rămase după impozitare se cumpărau alte mărfuri, în ale căror preţuri era inclus un impozit important – TVA, şi aşa mai departe. Acum, din partea întreprinderilor-victime ale impozitului minim nu ne mai putem aştepta la aşa ceva, iar întreprinderile care rămân pot fi tentate, ca până acum, la sau şi la mai multă evaziune fiscală, datorită insuficienţei mijloacelor lor de afacere şi/sau de trai şi a „democraţiei" în care ele înoată alături de destui oameni politici şi funcţionari coruptibili şi mai ales corupţi.

4. MENTAL ŞI REAL ÎN MANIPULAREA SOCIALĂ

În limbajul curent, *manipularea* este un *termen* des utilizat, *răvăşit* însă între cuvinte cu înţelesuri apropiate (convingere, influenţare, persuasiune, propagandă etc.), ceea ce arată că el este înţeles, dacă nu greşit, atunci cel puţin într-un sens îngust sau, dimpotrivă, larg.

[116] http://www.9am.ro/stiri-revista-presei/Business/Economie/127121/Constantin-Nita-Impozitul-forfetar-ar-trebui-aplicat-dar-nu-in-acest-moment.html (08.05.2009)

[117] http://www.standard/ro/articol?93533/ccib__200_000_de_firme__victimele_forfetarului_html

[118] http://economie.hotnews.ro/stiri-companii-5571323-ministrul-finantelor-catre-firme-daca-nu-poti-plati-nici-macar-500-euro-stat-inchide.htm (09.04.2009).

[119] http://www.standard/ro/articol?93533/ccib__200_000_de_firme__victimele_forfetarului_html

În sens îngust, apreciem că *manipularea* este înțeleasă ca *ispitire* sau *păcăleală* a cuiva de a gândi şi/sau a acționa aşa cum vrea... *Păcală*, într-un scop (al consolării cu ceva) sau altul (al satisfacerii unei dorințe), aparent sau efectiv comun, dar, ceea ce nu prea se spune, cu „sarmalele" de o parte şi cu ce mai rămâne în „oală" de cealaltă parte.

De exemplu, un dicționar frecvent apelat ne propune ca definiție a manipulării „acțiunea prin care un actor social (persoană, grup, colectivitate) este determinat să gândească şi/sau să acționeze într-un mod compatibil cu interesele inițiatorului, şi nu cu interesele sale, prin utilizarea unor tehnici de *persuasiune* şi distorsionând intenționat adevărul, lăsând însă impresia libertății de gândire şi de decizie"[120]. Iar în această accepțiune, se consideră că *manipularea* se deosebeşte de *persuasiune*. Diferența „constă în faptul că actorul social persuadat cunoaşte intenția celui care foloseşte această tehnică pentru convingere, pe când în manipulare cel manipulat nu este conştient de intenția celui care se foloseşte de acest proces de convingere."[121]

Cam acelaşi lucru ne spune şi următoarea definiție a manipulării: „*acțiunea de schimbare a opiniilor, atitudinilor şi comportamentelor prin expunerea la mesaje a persoanelor şi grupurilor umane în vederea atingerii unor scopuri dorite de altcineva (persoane sau organizații), fără aplicarea constrângerilor fizice şi fără conştientizarea discrepanței dintre scopurile îndepărtate ale persoanelor şi grupurilor-țintă şi scopurile îndepărtate ale celor care exercită influența.*"[122]

Într-un sens mai larg, unii autori consideră că *manipularea* ar fi un concept care subsumează „propagandă, hipnoză, spălarea creierului, comunicarea neurolingvistică ş.a.m.d."[123]

În raport cu o definiție sau alta pe care le întâlnim în literatura de specialitate consacrată manipulării, realitatea socială o găsim a fi mult mai complexă, de vreme ce 80%, probabil, din oameni muncesc pentru restul de 20%, iar pe cei 80% nu-i poți face să gândească „într-un mod compatibil cu interesele" celor 20%, dacă interesele lor nu sunt satisfăcute în aceeaşi proporție; în schimb, 20% poate determina pe cei mulți să acționeze în vederea atingerii unor scopuri dorite şi de ei sau numai de ei, pe lângă păcăleală, prin constrângere, aidoma păpuşarului care mânuişte nişte lucruri neînsuflețite, acțiune care-i tot manipulare[124], dar în sens larg, sens în care am căutat şi mai continuăm puțin a găsi un răspuns la întrebarea anunțată – este sau nu este criza actuală un rezultat al sau şi al manipulării sociale?

[120] http://ro.wikipedia.org/wiki/Manipulare

[121] *Ibidem*.

[122] Septimiu Chelcea, *Manipularea comportamentală: delimitări conceptuale*, în *** *Manipularea în posttotalitarism*, ..., p. 20.

[123] Vezi Bogdan Ficeac, *Tehnici de manipulare*, Bucureşti, Edit. Nemira, 1996 (apud Septimiu Chelcea, *op. cit*., p. 20).

[124] „MANIPULÁRE, *manipulări,* s.f. Acțiunea de *a manipula* şi rezultatul ei; mânuire, manevrare." (http://dexonline.ro/search.php?cuv=MANIPULÁRE); „PĂPUŞÁR, *păpuşarri*, s.m. […] 2. Artist care dă spectacole de păpuşi, manevrându-le cu mâna sau conducându-le din culise printr-un sistem de sfori […]" (http://dexonline.ro/search.php?cuv=PĂPUŞÁR).

Manipularea socială a fost şi rămâne un apanaj al celor puternici, preocupaţi mereu de *publicitate*, *avuţie* şi de *bâtă* pentru cei cu purtări lipsite de suficientă loialitate faţă de ei. „Sub «liturghia» profitului şi a banului, ca «Dumnezeu al lor», asistăm azi mai mult ca oricând la sloganuri aparţinând unor organizaţii care proslăvesc spiritul, sufletul, sacrul şi alte valori ale neamului omenesc, asociind brandurile lor cu credinţele şi speranţele oamenilor." Însă, „Deşi frumoase pe dinafară, aceste comportamente ale organizaţiilor de afaceri, şi nu numai, ascund în interiorul lor fenomene ale manipulării prin respiritualizare"[125].

Cu mici excepţii, un *manipulator* este, într-o măsură mai mică sau mai mare, şi un *manipulat*, atât ca individ, cât mai ales ca membru al unei organizaţii structurate ierarhic[126]. În cadrul unei asemenea organizaţii, conducătorul unei verigi inferioare este manipulat de managerul verigii superioare şi manipulează, pe cât posibil, pe cei din subordinea sa, iar la rândul ei organizaţia, la fel ca individul aflat în afara acesteia, suferă şi influenţează mediul ei social adiacent. Numai cine nu vrea nu vede acest lucru!

Pentru manipulare, cei interesaţi se sprijină pe slăbiciunea celui aflat în căutarea a orice îi poate servi la depăşirea, negarea – parţială sau totală, temporară sau permanentă – unui dezacord sau altul cu finalitatea sau existenţa şi dezvoltarea sa biologică şi socială –, iar pentru reuşită ei se folosesc de limbaj şi acordă bunuri obiectuale-nonbani, bani şi privilegii.

În cadrul limbajului, prioritară pare a fi cercetarea *moralei* celor vizaţi „să gândească şi/sau să acţioneze într-un mod compatibil cu interesele" manipulatorilor, respectiv *imoralitatea* vremii lor, în numele căreia demonstrează sau dezmint, ei sau alţii, ceea ce vor.

Cineva spunea odată că „Atunci când există o teză care trebuie demonstrată sau dezmințită de către «puternicii acestei lumi», se va găsi totdeauna un om care să facă acest lucru"[127].

Azi, un asemenea om nu mai trebuie căutat prea mult; el te aşteaptă deja, gata pregătit, dacă nu în mod individual, atunci în cadrul unor agenţii de ştiri, agenţii de rating, agenţii de publicitate şi al multor alte feluri de organizaţii[128]. Ei monopolizează şi manageriază date şi informaţii – bunuri prin care unii stăpânesc gândirea altora, îi ţin în atârnare... de ei, aşa cum cel lipsit de mijloace de trai atârnă de cel bogat sau de stat.

Pe lângă oameni care să *demonstreze* sau să *dezmintă* ceea ce *cei puternici*, găsim destui indivizi care să acţioneze în spiritul aproape al oricărei idei, dacă pot obţine ceva util în schimb: o promisiune, fie ea şi deşartă (precum un loc mai bun

[125] Constantin Popescu şi Alexandru Taşnadi, *spiritualizarea: învaţă să fii om*, Bucureşti, Edit. ASE, 2009, p. 394–395.

[126] *** *Introducere în teoria şi managementul organizaţiilor* – http://www.preferatele.com/docs/marketing/3/introducere-in-teori11.php (19.01.2009)

[127] Lev Bezîmenski, *Enigme descifrate ale celui de-al III-lea Reich*, Bucureşti, Edit. Politică, 1988, p. 51.

[128] În cadrul acestor oganizaţii găsim incluse, printre altele: Fondul Monetar Internaţional (FMI) şi Banca Mondială.

în *Lumea de apoi*); o mărturie, fie ea şi o minciună; o calomnie la adresa cuiva, fie ea şi o simplă bârfă; un privilegiu, fie el şi absolvirea de răspundere pentru ceea ce ai putea face greşit; o sumă de bani, fie ea şi furată; o slujbă, fie ea şi imorală sau ilegală; etc. Nevoile omului sunt multe, iar slăbiciunea sa pentru dobândirea, într-o formă sau alta, de bunuri pentru satisfacerea dorinţelor sale este mare.

Câtă vreme unul din doi infractori îl trădează de obicei pe complicele său, pentru o presupusă reducere a pedepsei pentru fapta ilegală săvârşită împreună[129], nu vedem de ce într-o colectivitate umană ceva mai extinsă n-ar exista destui indivizi care să devalizeze un fond de investiţii, să falimenteze o bancă, să prăbuşească o bursă, să producă o criză financiară sau să facă aproape orice pentru riscuri asumate sau măcar acceptate de cei puternici, contra a fel şi fel de recompense din partea acestora. Pe lângă cei cărora poziţia socială le îngăduie să-şi acorde unele recompense de invidiat (vezi, de pildă, *parlamentarii* şi *justiţiarii* de la noi)[130], în mediul social de azi există destui indivizi care nu se mai pot descurca cum trebuie şi mai ales cum ar vrea să se descurce în viaţa lor superficială şi atunci acceptă, ba chiar cerşesc, în schimbul unor recompense mai mici, riscuri ce merg, precum în cazul mercenarilor, până la a fi ucis dacă nu ucizi[131].

Odată deschis – ca loc de „muncă" – ultimul război din Irak a dus acolo mercenari din SUA – „din armată, din forţele navale, aeriene, din infanteria marină, din forţele de poliţie din oraşele mici, din LAPD[132]" – şi indivizi de alte naţionalităţi şi din alte armate: „englezi, SAS, Forţele de Apărare Australiene, Gurkasurile nepaleze [...] şi foşti membri al Sendero Luminoso, terorişti [din Peru – VM] care masacraseră mii de ţărani în anii '80 şi începutul anilor '90. Terorişti care se băteau cu terorişti."[133]

Piaţa mercenarilor din Irak s-a format pe baza unui *mit* – „arme de distrugere în masă" – şi a ajuns în câţiva ani de la declanşarea războiului (în 2002) la zeci de mii de indivizi de toate naţionalităţile şi din toate armatele lumii, care, la preţuri de asasini şi alături de alte trupe, duc încă lupta Americii şi aliaţilor ei pentru petrol şi poziţie geostrategică în zonă, iar de la „atelierul de şocuri" ne putem aştepta în viitor şi la alte asemenea „raiduri" şi izbânzi planetare.

Piaţa şi, prin ea, *menghina monetară* s-au infiltrat în toate interstiţiile vieţii sociale.

[129] http://ro.wikipedia.org/wiki/Dilema_prizonierului

[130] În acest sens, a se vedea, de pildă, discuţiile purtate în Parlamentul României în data de 13 octombrie 2009 în jurul *Moţiunii de cenzură* introdusă de PSD, PNL şi UDMR, care a dus la căderea guvernului Boc.

[131] „[...] mercenarii aveau o vorbă, pe care am întâlnit-o, într-o formă sau alta, pe tot cuprinsul Irakului: «Te faci cu banii, plăteşti cu viaţa.» Era felul lor de a rezuma miile de motive pentru care se aflau acolo, pentru care se tot întorceau, chiar şi cele pe care nu le puteau formula în cuvinte şi pe care nu le-ar fi putut recunoaşte niciodată" (Steve Fainaru, *op. cit*., p. 14).

[132] Departamentul de Poliţie din Los Angeles.

[133] Steve Fainaru, *op. cit*., p. 32 şi 33.

„*Piaţa ne intră întotdeauna în viaţă cu complicitatea noastră*, pentru că aşa vrem noi. Dacă ocupă un loc în intimitatea noastră, ne pune corpul la mezat, comercializează gene, celule, organe, cu consimţământul nostru o face."[134]

Referindu-se la ONG-uri, cineva constata că nimeni nu se îndoieşte de activitatea importantă pe care o desfăşoară unele dintre ele „mai ales în zonele în care au loc cele mai grave conflicte în lume. Cu toate acestea, guvernele şi companiile multinaţionale încearcă, folosindu-se de puternicul ecou pe care îl au în rândul opiniei publice prin campaniile lor publicitare, să le controleze şi să le manipuleze cu orice mijloace, nedându-se înapoi de la nimic în acest scop."[135]

Manipularea se face de regulă cu bani, pentru bani şi/sau pentru o îndatorare spirituală şi mai ales financiară cât mai mare a celui manipulat faţă de cel ce manipulează.

Cu bani obţii avuţie reală aflată în ogrăzile altor persoane – grâu produs la Slobozia sau în Argentina, pantofi fabricaţi în Italia, gumă de mestecat aflată în Austria ş.a.m.d. Cu bani faci aproape orice sau faci adesea mult mai multe lucruri decât cu un noian de virtuţi şi recomandări. Prin bani controlezi pe alţii şi faci asta mult mai eficient decât prin vorbe; în vreme ce vorbele pot deveni de prisos, banii pot fi lăsaţi din mână numai dacă obţii marfa-nonbani dorită sau garanţii reale suficiente că ei se vor întoarce înapoi cu ceva *tokos* (urmaşi), cum spuneau grecii antici, adică cu ceva *dobândă*, cum spunem astăzi. Pentru a face o afacere de succes, inclusiv pentru a manipula o persoană, un grup de persoane, un stat sau o comunitate de state, chipul cel mai bun este să ai măcar ceva bani dinainte[136], obţinuţi din activităţi proprii (legale sau ilegale) sau/şi din finanţări ale unor oameni şi organizaţii interesate să ofere o parte din banii pe care îi pot procura în acest scop, cu adresabilitate deci, şi nu la voia întâmplării[137].

Printre cei care au ţesut în ultima vreme iţele manipulării a numeroase personalităţi şi organisme internaţionale, găsim nominalizat şi pe „marele speculant financiar George Soros", alături de „clanul Goldsmith", având, atât unul cât şi celălalt, „legături strânse cu familia Rothschild", în a cărei „bancă" (N. M. Rothschild & Sons) „cinci dintre cele mai importante bănci specializate în aur fixează preţul acestuia de două ori pe zi"[138].

[134] Pascal Bruckner, *op. cit.*, p. 114.

[135] Miguel Pedrero, *op. cit.*, p. 77.

[136] „Pentru cel care debutează, un pachet de bani face cât toate recomandările" (Fernand Braudel, *op. cit*., p. 16).

[137] Prin bani şi prin altceva, „America a devenit un imperiu travestit. [...] expansiunea sa nu s-a produs la lumina zilei – cu tradiţionalele trupe care invadează o ţară nouă, declarându-i, eventual, război, conform uzanţelor de altădată –, ci pe căile cele mai oculte, mai inteligente şi mai ingenioase posibile, prin trimiterea programelor de televiziune în loc de soldaţi, a *colossal*-urilor hollywoodiene în locul tunurilor, prin alocarea unor sume mari de bani coruperii sistematice (sau înrolării în propriul serviciu) a celor ce trebuiau corupţi şi prin uciderea cu acurateţe a celor ce trebuiau ucişi atunci când era necesar; toate acestea au dus, aşadar, la invadarea lumii cu o maree de *fiction*-uri şi de dolari, în vreme ce operaţiunile murdare erau desăvârşite în cea mai mare discreţie" (Roberto Quaglia, *op. cit*., p. 327).

[138] Miguel Pedrero, *op. cit.*, pp. 94–99. „Însă N. M. Rothschild & Sons este implicată şi în câteva dintre cele mai murdare operaţiuni ale serviciilor secrete, cele care pot fi numite arme versus droguri" (*Ibidem*, p. 98)

Din noianul de cazuri de manipulare socială pe care oricine le poate întâlni în *media* noastră şi a altora, spicuim, cu titlu exemplificativ, faptul că, la un moment dat (9 octombrie 2008), într-un ziar de la noi se scria că „bancherii centrali de la Budapesta, citaţi de Bloomberg", au anunţat că „Sistemul financiar maghiar are suficiente rezerve de lichiditate şi «o capacitate mare de absorţie a şocurilor» pentru a putea face faţă crizei financiare mondiale", iar într-un raport anual al băncii centrale din Ungaria se arăta că „Sistemul financiar al ţării are «un nivel substanţial de lichiditate», iar piaţa interbancară funcţionează în parametri normali"[139]. La scurtă vreme după aceea, aflăm că Ungaria a fost extrem de puternic lovită, poate peste noapte (ar putea unii crede), de criza finaciară mondială[140], drept pentru care, după împrumutul de 5 miliarde de euro acordat de Banca Central Europeană la mijlocul lunii septembrie[141], „FMI, UE şi Banca Mondială au anunţat la 29 octombrie că vor veni în ajutorul Ungariei, dându-i împrumuturi în valoare totală de (încă – VM) 20 miliarde de euro."[142] Şi, ce-i drept, Ungaria – ţară vecină, cu care România se compară adesea, în virtutea minorităţii maghiare din cadrul ei – a început să primească cele promise de cei interesaţi peste măsură a vedea această ţară (şi nu numai) şi mai îndatorată, de data aceasta mai degrabă de dragul susţinerii monedei naţionale, stabilităţii preţurilor, efectuării plăţilor de la bugetul public, evitării unor nemulţumiri sociale majore etc., decât de dragul refacerii economiei reale.

De la această ţară – cu o populaţie de vreo 10 milioane de locuitori, cu unii oameni, îndeosebi lideri politici (de acasă şi din străinătate), care se cred superiori celor cu care conviețuiesc şi cel puţin egali celor mai tari decât ei, cu vechime mai mare în UE decât noi şi cu atâta bogăţie de împrumut (de cca 25 miliarde de euro) primit aproape odată, te-ai fi aşteptat să constaţi că economia ei reală se redresează imediat şi merge mai bine decât înainte de a fi intrat în criză. Când colo, să vezi şi să nu crezi. Ungaria „se confruntă acum cu încetinirea cea mai puternică a creşterii

[139] Ciprian Botea, *Ungaria afectată în mod indirect de criza financiară globală*, „Ziarul Financiar", 9 octombrie 2008 – http://www.zf.ro/business-international/ungaria-afectata-in-mod-indirect-de-criza-financiară-globala-3283948/.

[140] Robert Lorentz, *Criza mondială a răpus Ungaria*, „Banii noştri", 7 noiembrie 2008 – http://www.baniinostri.ro/International/Criza-mondiala-a-rapus-Ungaria--s180.html#Scene_1

[141] În cuvântul de mulţumire adresat şefilor de state europene care au ajutat Ungaria să primească acest ajutor, primul ministru ungar arăta că „«Prăbuşirea monedei naţionale la nivelul a 350–400 de forinţi pentru un euro (deviza maghiară oscilează între 252 şi 260 de forinţi pentru un euro – n.red.) ar fi generat imediat o inflaţie de 20–30%, care ar fi dus la pierederea unui sfert sau chiar a unei treimi din veniturile cetăţenilor [...] În paralel, din cauza lipsei de cumpărători pentru titlurile de stat, ar fi fost foarte greu să plătim salariile profesorilor, medicilor sau chiar şi pensiile»", ceea ce „«ar fi generat o veritabilă şi profundă criză socială»" (Adrian Bărbulescu, *Ungaria a evitat falimentul*, „Banii noştri", 2 noiembrie 2008 – http://www.baniinostri.ro/International/Ungaria-a-evitat-falimentul--a124.html#Scene_1).

[142] Gabriela Dinescu, *6,5 miliarde de euro, împrumut pentru Ungaria*, „Banii noştri", 5 noiembrie 2008 – http://www.baniinostri.ro/International/6-5-miliarde-de-euro-imprumut-pentru-Ungaria--s285.html#Scene_1

economice din ultimii 20 de ani, aşteptându-se să se comprime cu 6% în 2009”[143], iar la 4 mai, Parlamentul Ungariei a aprobat majorarea TVA de la 20% la 25%, începând cu luna iulie a anului 2009, şi tot atunci el a încuviinţat ca guvernul să întreprindă şi alte măsuri nepopulare, precum creşterea vârstei medii de pensionare (de la 62 de ani la 65 de ani, începând cu anul 2012), înghețarea pentru un timp a salariilor bugetarilor şi reducerea (cu cca 1,84 miliarde USD în 2009 şi cu cca 4,14 miliarde USD în 2010) unor beneficii asociate pensiilor de stat şi a altor cheltuieli de la bugetul public.

Mutatis, mutandis – cam aceeaşi logică au avut în ultima vreme asemenea lucruri şi la noi, în România. La 20 februarie 2009, aflăm, prin intermediul lui „Financial Times”, că trei personalităţi importante ale lumii financiare cunoşteau deja problema împrumutului nostru, în vreme ce factorii de răspundere implicaţi în el au încercat să ne asigure de contrariu[144]. În concordanţă cu tehnica verificată – aceea de convingere a clientului că-i faci o favoare atunci când îi acorzi un credit, şi mizând pe generozitatea acestuia (clientului) când se află la ananghie: **a**. comisarul european pe probleme economice şi monetare s-a arătat foarte îngrijorat „de situaţia băncilor din estul continentului european, făcând referire atât la ţări membre ale UE precum România, cât şi la state care nu fac parte din blocul comunitar, ca Serbia, Ucraina şi Croaţia”; **b**. preşedintele Băncii Internaţionale pentru Reconstrucţie şi Dezvoltare (alias Banca Mondială – dacă facem abstracţie de celelalte instituţii financiare, mai „mărunte”, împreună cu care ea alcătuieşte Grupul Bancar Mondial) a „făcut un apel la Uniunea Europeană pentru a pune la punct un plan de sprijinire” a cinci până la zece state din Europa Centrală şi de Est, „respectiv România, Ucraina, Ungaria, Croaţia, Serbia, ţările baltice şi, eventual, Rusia”; **c**. directorul departamentului de cercetare al Băncii Europene pentru Reconstrucţie şi Dezvoltare (BERD) a spus: „«Avem câteva luni pentru a interveni, doar câteva săptămâni în unele state, în condiţiile în care există ţări precum Ucraina, aflate în pragul colapsului».”[145]

La câteva zile după această dezvăluire, aflăm că preşedintele României şi proaspătul ministru de Finanţe au participat (pe 1 martie 2009) la reuniunea informală de la Bruxelles a şefilor de stat şi de guverne din Uniunea Europeană, de unde s-au întors cu „promisiunea” unui împrumut de aproape 20 de miliarde de euro (tăinut mai multe zile după aceea), în ciuda faptului că ar fi arătat, printre altele, că avem un sistem bancar solid, dominat de subsidiare ale băncilor străine, dar pentru evoluţiile viitoare ale economiei româneşti este esenţial ca aceste subsidiare să fie finanţate în continuare de băncile-mamă[146].

[143] http://www.standard.ro/articol_92284/ungaria_mareste_tva_ul_si_reduce_pensiile.html

[144] Potrivit unei maxime islamice, „«Sunt trei caracteristici ale unui ipocrit: când vorbeşte, minte, când face o promisiune, trişează şi când este crezut, trădează».” [*** *Hadith of Muslim* (apud Vasile Tran şi Alfred Vasilescu, *op. cit*., p. 26)]

[145] Ciprian Botea şi Bogdan Cojocaru, *Avem doar câteva luni la dispoziţie să ajutăm statele din Europa de Est*, „Ziarul Financiar”, 20 februarie 2009, p. 9.

[146] http://www.presidency.ro/?_RID=det&tb=date&id=10702&_PRID=lazi

Într-adevăr, celor cu bani mulţi le place să te duci pentru împrumut, chiar şi atunci când ţi-l oferă ei, cu căciula în mână şi în spiritul teoriilor lor.

Atât la noi, cât şi la alţii, instituţiile de credit încearcă să forţeze câştiguri mari, fabuloase, recurgând, cu mici excepţii, la dosirea sau denaturarea veniturilor şi mai ales a profiturilor, la speculaţii şi şantaje în atragerea şi eliberarea disponibilităţilor băneşti, în realizarea transferurilor monetare, în creditarea mediului de afaceri sau de consum, în înfăptuirea schimbului valutar, în tranzacţionarea bursieră şi alte operaţiuni financiare.

După ce a lăsat nivelul general al preţurilor să zboare de peste 2000 de ori faţă de nivelul anului 1989 şi a umplut de bani pe cine „a trebuit" sau „a vrut", falimentând de-a binelea fostul sector de economie socialistă de stat şi cooperatistă şi fabricând bancherii noii orânduiri de care a fugit până ce a ajuns-o[147], banca noastră centrală a trecut la „marile sterilizări" monetare, soldate cu pierderi şi pentru ea, pentru acoperirea cărora i-au trebuit 9 ani ulteriori de activitate profitabilă, până când să plătească statului ceva profit[148].

Băncile nu fac economie reală în mod direct, dar în mod direct o dirijează…pe aceasta din afară.

Pentru aşa ceva, un moment propice s-a dovedit a fi şi recenta criză financiară mondială, în contextul căreia băncile franceze n-au mai vrut, la un moment dat, să acorde credite mediului de afaceri, şi atunci „autorităţile au lăsat la o parte democraţia şi au scos direct ciomagul: dacă băncile nu se conformează indicaţiilor guvernului în zece zile, atunci acesta le va naţionaliza pe toate. În prima fază. Apoi, va concedia toţi directorii."[149] Nu ştim ce s-a întâmplat în continuare, dar la noi este puţin probabil, dacă nu cumva imposibil să se întâmple aşa ceva, de vreme ce, cu excepţia CEC (aflată încă în grea suferinţă, după scandalul FNI în care a fost implicată), toate celelalte bănci sunt cu capital majoritar străin, iar pe acestea autorităţile publice le *roagă* să pornească odată creditarea în economia reală, făcând chiar protocoale cu ele, precum în cazul aşa-zisului plan anti-criză: „Prima casă".

[147] „După 1989 au apărut acele bănci, cu 70% capital deţinut de stat şi 30% de SIF-uri, urmate de o serie de bănci frauduloase care au apărut precum ciupercile după ploaie. Cum au apărut acestea? Din cauza lipsei de experienţă a BNR-ului care le-au autorizat cu mare usurinţă, toate fiind nişte dezastre de genul Banca Columna, Banca Dacia Felix, Banckoop, BIR, Albina ş.a.m.d. Acestea au reprezentat nişte «ţepe» enorme. Guvernanţii de atunci nu au făcut nimic pentru a stimula privatizarea băncilor de Stat, ba din contră, Bancorexul şi Banca Agricolă au fost folosite ca nişte pârghii de interferenţă politică şi clientelară. În plus, deficitul ce trebuia să aparţină bugetului a fost «zvârlit» în bilanţul băncilor (cazul Bancorexului)" [Bogdan Baltazar – http://www.wall-street.ro/articol/Interviuri/13422/Bogdan-Baltazar-Omul-din-spatele-povestii.html (19.04.2006)].

[148] „Banca Naţională a României (BNR) a plătit în aprilie, pentru prima dată în ultimii 9 ani, impozit pe profit, pe fondul unor câştiguri semnificative în ultimele două trimestre, care au contribuit la stingerea pierderii rămasă neacoperită" din perioada când „«BNR a trebuit să facă sterilizările mari»" [Mediafax – http://www.dailybusiness.ro/stiri-finante-banci/bnr-a-platit-impozit-pe-profit-in-aprilie-pentru-prima-data-in-ultimii-9-ani-26634 (01.06.2009)].

[149] Robert Lorentz, *Franţa ameninţă băncile cu naţionalizarea*, „Banii noştri", 5 noiembrie 2008 – http://www.banii nostri.ro/Franta-ameninta-bancile-cu-nationalizarea--s286.html#Scene_1

După ce au cărat „«profiturile (nu cu vaporul, cum am văzut că spun alţii – VM) cu găleata din România»” (zice un fost ministru de Finanţe şi europarlamentar), după ce au împrumutat preferenţial puterea politică a ţării[150] (fie pentru a fi în graţiile acestei puteri, ceea ce considerăm a fi puţin probabil[151], fie pentru că BNR va reduce în viitorul apropiat rata dobânzii sale de politică monetară sub acest nivel, astfel încât să rezulte o diferenţă convenabilă) şi cămătăreşte[152], la costuri duble[153], economia reală, preşedintele Asociaţiei Române a Băncilor a amintit, la un moment dat, de existenţa unui plan de salvare a băncilor de către stat, pentru că „«în toate ţările au fost luate măsuri similare: mai întâi se salvează băncile şi apoi, prin bănci, se salvează celelalte activităţi economice...»”[154]; mai târziu, preşedintele uneia dintre cele mai mari bănci locale – Raiffeisen Bank – a ţinut să-i spună premierului Boc, la Forumul Financiar Central şi Sud-Est European, desfăşurat la Bucureşti în zilele de 19–22 mai 2009, că „«Băncile îşi păstrează expunerea pe România, *dar este o problemă de oportunitate – unde plasăm (banii)*»”; cinic spus, uite: „Noi vrem să dăm credite, dar nu avem cui!”[155]

Prin numărul şi amploarea operaţiunilor băneşti pe care le desfăşoară zilnic cu nenumăraţi clienţi, orice bancă capătă o mare putere. Puterea unui sistem bancar este una mai mare[156] chiar decât puterea statului. În timp ce puterea bancară este exercitată de profesionişti şi vreme mai îndelungată, puterea statului este exercitată de cei aleşi în mod temporar, ca persoane morale, dar şi imorale din politică, din administraţia publică şi din alte compartimente ale vieţii sociale, inclusiv din

[150] V.R. – http://www.gandul.info/economia/romania-o-afacere-neprofitabila-cum-pierde-statul-21-milioane-pe-zi.html?3936;4283051.

[151] Înainte de toate, bancherii sunt oameni de afacere şi nu de binefacere.

[152] În octombrie 2008, „băncile au împrumutat de la BNR o sumă record de 48,99 miliarde de lei (echivalentul a 13,3 miliarde de euro)” cu „o dobândă de 14,25% pe an” (http://www.gandul.info/actualitatea/bnr-a-imprumutat-bancile-in-octombrie-cu-peste-13-miliarde-de-euro.html?3927;3586277). „Mediul de afaceri înţelege foarte bine că la actualele dobânzi nu numai că nu se pot finanţa investiţii, dar chiar o finanţare pe termen scurt a fluxului productiv şi a plăţilor către furnizori sunt din cale-afară de riscante, ameninţând alunecarea companiilor către insolvenţă.” (Adrian Panaite, *Povestea „reluării creditării”* – http://www.curierulnational.ro/Opinii/2009-03-25/Povestea+%22reluarii+creditarii%22&hl=Adrian%20Panaite&tip=toate)

[153] „«La dobânzile actuale de circa 20%, nu văd cine ar mai putea contracta un împrumut»” [Corneliu Tănase (vicepreşedinte al Consiliului Naţional al Întreprinderilor Private Mici şi Mijlocii din România) – http://www.curierulnational.ro/Economie/2009-05-06/Firmele,+lasate+cu+ochii+in+soare+de+banci].

[154] Apud Ioana Morovan – http://economic.hotnews.ro/stiri-finante_banci-544134-bancile-din-romania-trebuie-salvate-daca-catre-cine.htm (25 februarie 2009)

[155] http://www.financiarul.ro/2009/05/21/bancherii-catre-boc-noi-vrem-sa-dam-credite-dar-nu-avem-cui/

[156] „The power of the banking system – even of a simple bank – is enormous. In their daily activities related to lending money and holding assets, banks create and destroy demand deposits. In doing so they cause the money supply to fluctuate, and ... this can have important effects on the tempo of economic activity” (Paul W. Barkley, *Economics. The Way We Choose*, USA, Harcourt Brace Jovanovich, 1977, p. 249).

sistemul bancar, persoane preocupate *de* câştig electoral (în alegeri locale, parlamentare sau prezidenţiale), *de* obţinere a unor privilegii, *de* injustiţie socială, *de* subordonare (până la aservire) a semenilor, *de* denigrare a adversarilor şi a tot ce ele nu pot realiza şi *de* alte lucruri care dovedesc lipsa lor şi a sistemului pe care-l gestionează de principii şi valori demne de urmat. Puterea bancară a devenit atât de mare încât unii bancheri se întreabă dacă ei trebuie să asculte doar de *starostele* băncilor comerciale – banca centrală sau şi de stat[157].

Puterea neîngrădită a băncilor şi a statului în raport cu cei mulţi a născut o *dictatură* care nu trece pe lângă noi neobservată, câtă vreme economia noastră reală a ajuns o „căruţă hodorogită". Pentru scoaterea acesteia la liman e nevoie de o altă manipulare socială decât aceea a cheltuirii banului public aiurea, a încurajării creditului scump şi a aspirării (prin comisioane, rate ale dobânzii, cursuri valutare, speculaţii la bursă[158], impozite, taxe etc.) banilor de la cei care produc şi/sau comercializează mărfuri-nonbani, de către mâini lacome. Presupunând că e posibilă o asemenea schimbare de optică, s-ar putea ca pentru o redresare totală a economiei reale să fie necesară o perioadă îndelungată, aidoma celei necesare pentru a repara o casă în loc s-o faci din nou. Vârful crizei în economia reală încă nu-i sigur c-a fost depăşit, iar din prăpastia în care am intrat nu înseamnă că atunci când vom începe a ieşi cu 2–3% anual vom ajunge destul de repede acolo unde am fost[159], darămite să te şi poţi bucura puţin de împlinirea promisiunilor sforăitoare ale manipulatorilor evoluţiei halucinante pe care o înregistrăm.

La unul din *summit*-urile lor (cel din 26 aprilie 2009), miniştrii de finanţe şi şefii băncilor centrale ale Grupului celor 7 declarau că, deşi declinul din economiile lor a încetinit şi au apărut ceva semne de stabilizare, ei vor continua să acţioneze „«după nevoie, pentru a consolida piaţa de credit, a furniza lichiditate, a injecta capital în instituţiile financiare, a proteja depozitele şi economiile şi a rezolva problema activelor devalorizate.»"[160]

În ton cu declaraţiile liderilor „economici şi financiari" ai statelor G7, guvernatorul BNR aprecia, la *Forumul Financiar Central şi Sud-Est European* ce a avut loc la Bucureşti în zilele de 19–22 mai a.c., că la noi 4 (cursul de schimb, balanţa de plăţi, inflaţia şi disponibilităţile de capital) din cele 5 componente ale

[157] De pildă, Bogdan Baltazar (fost, printre altele, *preşedinte* al BRD, *senior banking advisor* şi *vicepreşedinte* al ARB, iar la urmă *consultant financiar*) „a respins ideea unor presiuni asupra băncilor comerciale, pentru a le determina să scadă dobânzile la eventualele credite din programul Prima Casă", motivând că „«Băncile nu pot modifica dobânzile la orice presiune a Guvernului, dacă nu au autorizaţia expresă a BNR, prin modificarea normelor de creditare, deci orice decret ar da Guvernul, băncile ascultă în practica lor de creditare de normele BNR" [http://www.capitalul.ro/stiri-imobiliare/baltazar-prin-programul-prima-casa-bancile-nu-dau-bani-gratis.html (28 mai 2009)].

[158] Nu e cumva suspect faptul că nici măcar cei care au câştigat mult la bursă până la prăbuşirea acesteia nu mai joacă, măcar între ei, aşa cum joacă marii amatori de poker în cercurile lor restrânse, ci se lamentează că deocamdată nu merge bursa?

[159] „Când te-ai prăbuşit într-o prăpastie la fund şi începi să te ridici cu câţiva centimetri, statistic înregistrezi un progres, dar în realitate tot în prăpastie eşti!" (Gheorghe Şică, *op. cit.*, p. 115).

[160] http://www.mediafax.ro/economic/g7-economia-globală-a-trecut-de-cea-mai-grea-perioada.html?1686;4241540.

crizei au fost deja depăşite. „«Mai rămâne doar creşterea economică»”, dar după ce economia (reală, probabil) va fi intrat în *recesiune tehnică*, pentru care e nevoie de o scădere a PIB-ului vreme de două trimestre consecutive[161].

5. CÂTEVA IDEI RETROSPECTIVE ŞI CONCLUZII TRANZITORII

Aparent, criza actuală a izbucnit pe neaşteptate, la unii în august 2007, la alţii de Anul Nou 2009[162] sau la o altă dată.

De la declanşarea crizei actuale într-un moment şi loc sau altul, trăim evenimente de o amploare nemaîntâlnită şi îndurăm un bombardament continuu cu ştiri, comentarii, discuţii confuze şi obsedante pe tema acestei crize, numită când-cum, ba financiară, ba economică, ba economico-financiară.

Printre cei pentru care *nu tot ce zboară se mănâncă* ne numărăm şi noi, iar din această postură n-am rezistat tentaţiei de a medita din mers asupra unor împrejurări şi idei ce depăşesc interesul propriu, fără pretenţii deosebite de înţelegere a acestora, de epuizare a argumentelor, de rigoare în formularea concluziilor şi mai ales de impunere a rezultatelor obţinute cititorilor obişnuiţi cu un alt mod de a vedea lucrurile sau de a crede doar ceea ce le face plăcere ori ceea ce le spun anumiţi guvernanţi, reprezentanţi ai mass-mediei şi/sau manageri de şcoală, de bancă, de bursă, de loc de muncă etc.

În concret, în prezentul studiu am încercat o *testare la cald* a ipotezei de criză ca rezultat al manipulării sociale, apelând *la* puţină literatură de specialitate, *la* câteva reprezentări ale realităţii vreme de un an de zile (octombrie 2008–septembrie 2009) la televiziune, la radio, în presa scrisă şi pe internet, precum şi *la* experienţa pe care o avem în domeniu.

Pe parcurs, am constatat că această ipoteză poate fi probată cu destule dovezi, în vreme ce susţinătorii celor mai mult sau mai puţin vinovaţi de nepricepere în folosirea puterii lor sociale sau de o folosire a acestei puteri în mod inadecvat ne oferă o altă reprezentare a realităţii, incompletă, dar confecţionată, pe alocuri, precum în cazul lui „11 septembrie 2001” bunăoară, cu destul profesionalism pentru a depozita în mintea ascultătorilor, telespectatorilor şi cititorilor de ziare, reviste şi/sau cărţi atât ceea ce este şi nu pare a fi, cât şi ceea ce nu este şi pare a fi.

Trăim într-o lume în care supunem şi ne supunem, în care dominăm şi suntem dominaţi prin legi nescrise şi scrise, prin bani şi prin alte mijloace de manipulare a oamenilor şi rezultatelor acţiunilor acestora, context în care criza actuală este un efect al folosirii în mod predominant greşit şi/sau abuziv a puterii publice şi private aflată în mâinile maeştrilor păpuşari.

[161] Mediafax – http://www.dailybusiness.ro/stiri-finante-banci/isarescu-am-trecut-de-varful-crizei-suntem-pe-revenire-26283.

[162] Dionysus Fota şi Marius Băcescu, *Criza economică din România anului 2009*, Bucureşti, Edit. Universitară, 2009, p. 5.